

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**PRŮBĚH KOLEKTIVIZACE NA OKRESE PRACHATICE,
LHENICKO - JZD LHENICE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jana Kovářová

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor dějepis-občanská výchova

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň, 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 2. dubna 2013

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Vyslovuji poděkování PhDr. Miroslavu Breitfelderovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při realizaci této práce.

ANOTACE

PRŮBĚH KOLEKTIVIZACE NA OKRESE PRACHATICE, LHENICKO - JZD LHENICE

Tématem diplomové práce je průběh kolektivizace na okrese Prachatice, oblast Lhenicka a vznik JZD Lhenice.

Obsahem teoretické části je obecný přehled o politické situaci a vývoji zemědělství vymezený časovým úsekem od května 1945 do února 1948, dále je popisována kolektivizace v tehdejší Československé republice.

Výzkumná část charakterizuje historický vývoj obce Lhenice a oblast Lhenicka. Je zaměřena na poválečnou zemědělskou historii a přibližuje průběh kolektivizace a její důsledky pro obyvatele uvedených obcí, včetně několika konkrétních případů procesů s takzvanými kulaky. Završením výzkumné části práce je založení Jednotného zemědělského družstva Lhenice, se stručným nástinem ekonomické situace v JZD Lhenice z počátku kolektivního hospodaření.

Annotation

The progress of collectivization on the district of Prachatice, Lhenice surroundings-united agricultural cooperative (JZD) Lhenice.

The theme of the thesis is the progress of collectivization on the district of Prachatice, district Lhenice surroundings and the creation of agricultural cooperatives Lhenice. The content of the theoretical part is a general overview of the political situation and the development of agriculture, as defined by the time stretch from May 1945 until February 1948, is described in the collectivization of the Czechoslovak Republic.

The research part is characterized by the historical development of the municipality and the region of Lhenice surroundings and village Lhenice. Is focused on post-war agricultural history and presents the progress of collectivization and its consequences for the residents of those communities, including several specific cases of processes with the so-called „kulaks“. The culmination of the research part of the work is the establishment of united agricultural cooperative Lhenice, with a brief outlining the economic situation in agricultural cooperatives, collective management of Lhenice.

OBSAH

1. Úvod	8
2. ČSR po 2. světové válce	12
2.1. Parlamentní volby 1946.....	14
2.2. Výsledky voleb	16
2.2. Hospodářská situace v ČSR v období od roku 1946 - únor 1948	16
3. Únor 1948 – převzetí moci KSČ	19
4. Selský stav po 2. světové válce – charakteristika selského stavu a selského hospodářství	20
5. Kolektivizace zemědělství	21
5.1. První vlna kolektivizace 1949-1953	26
5.2 Druhá vlna kolektivizace 1955-1958.....	31
6. Lhenice - historický vývoj a charakteristika obce	32
6.1. Lhenice po 2. světové válce	39
6. 2.LHENA - Ovocnářské družstvo výrobní a prodejní.....	42
6. 3. Zakládání JZD na Lhenicku	43
6.3.1. JZD VODICE	47
6.3.2 JZD KLENOVICE	48
6.3.3. JZD MIČOVICE	48
6.3.4. JZD HRBOV	49
6.3.5. JZD JÁMA	49
6.3.6. JZD TŘEŠŇOVÝ ÚJEZDEC	56
6.3.7. KULAK – František Hamberger.....	57
6.3.8. JZD VADKOV.....	59
6.3.9. JZD LHOTA RATIBOROVA	59
6.4. JZD Hoříkovice , Třebanice.....	60
6.5. KULAK – Ludvík Mášl.....	61
7. JZD LHENICE.....	63
7.1. Ekonomická situace JZD Lhenice v prvních pěti letech kolektivního hospodaření.....	68
8. Závěr	73

Seznam zkratek

AV ČR - Akademie věd Československé republiky

čp. - číslo popisné

ČSR - Československá republika

ha - hektar

JZD - jednotné zemědělské družstvo

Kčs - koruna československá

KNV - krajský národní výbor

KSČ - Komunistická strana Československa

kg - kilogram

l - litr

MNV - místní národní výbor

NF - Národní fronta

NOF - Národní obec fašistická

ONV - okresní národní výbor

OV KSČ - okresní výbor Komunistické strany Československa

PJ - pracovní jednotka

s. - soudruh, soudružka

Sb.- sbírka zákonů

SSSR - Svaz Sovětských socialistických republik

ÚV KSČ - ústřední výbor Komunistické strany Československa

1. Úvod

Historie lidstva je tvořena každodenními událostmi, jejichž význam a důsledky často v daném okamžiku nejsou zřejmé na první pohled. Člověka, který si neuvědomuje dějinné souvislosti, lze snáze přimět k povolnosti, než toho, který je chápe jako závazek, jako součást svého života, života své rodiny a celé společnosti.

Tématem předkládané magisterské práce je kolektivizace československého zemědělství a její průběh v Jihočeském kraji, v okrese Prachatice, konkrétně na Lhenicku, vrcholící založením JZD Lhenice.

Aby bylo v práci možno postihnout osudy konkrétních osob, jichž se kolektivizace vesnice přímo dotýkala, soustředila jsem se ve své práci zejména na oblast Lhenicka, kde popisuji vznik zemědělských družstev v 10 obcích, z nichž bylo postupem doby vytvořeno JZD Lhenice. Tento způsob uchopení problematiky je pro dosažení cíle práce vhodnější, nežli pouhý faktografický popis historických událostí souvisejících se vznikem zemědělských družstev v rámci celého okresu Prachatice.

Kolektivizace venkova byla významnou historickou kapitolou éry komunismu. Hodnocení dotčeného období bylo vždy prezentováno poněkud zkresleně. Kolektivizace zemědělství byla interpretována jako velký úspěch zemědělců, podpořených vládnoucí komunistickou stranou, která se chopila moci po vítězství dělnické třídy. Nástup komunistické diktatury po roce 1948 znamenal začátek cílevědomé diskriminace a likvidace soukromě hospodařících rolníků a destrukci tehdejšího zemědělství jako takového.

Kolektivizace také znamenala radikální zrušení staletí trvajících majetkových poměrů, přičemž byla prezentovaná jako přechod k pokročilejším výrobním formám v zemědělství. Přinesla nejen jiné přístupy k hospodaření a změny technologie práce, ale především necitelné a nevhodné zásahy do života vesnice, do dosavadního

způsobu myšlení a chápání světa i do tradičního způsobu hospodaření. Soukromně hospodařící rolník, jako vlastník půdy, si nedovedl představit, že by se měl svého dědictví po předcích vzdát a předat jej do společného užívání. Vytvořit z něho velké celky a pracovat pro kolektiv. V rámci tohoto procesu byli soukromí zemědělci nuceni převádět svůj majetek do jednotných zemědělských družstev, měnit časem prověřený způsob hospodaření a také způsob života vlastních rodin. Kolektivizace měla velký dopad i na život ostatních obyvatel venkova, neboť narušila tradiční sociální vazby a kulturní zvyklosti. Ti neoblomnější přitom byli různým způsobem ze strany totalitní moci perzekuováni.

Cílem této magisterské práce je zmapovat vývoj procesu kolektivizace na Lhenicku, vrcholící vznikem JZD Lhenice a zobrazit tehdejší kolektivní budovatelské úsilí, se všemi dopady a důsledky pro danou lokalitu.

Magisterská diplomová práce se opírá o skromnou regionální literaturu věnovanou kolektivizaci okresu Prachatice, odbornou literaturu obecného charakteru, články v časopisech, regionální tisk, pamětní knihy a kroniky obcí Lhenicka a v neposlední řadě také o vzpomínky přímých pamětníků.

Základem pro získávání podkladů diplomové práce bylo bádání v archivních pramenech. Ve Státním okresním archivu v Prachaticích byly prostudovány zde uložené fondy, zvláště materiály Okresního národního výboru v Prachaticích, Okresního výboru Komunistické strany Československa v Prachaticích, okresního soudu a prokuratury tamtéž. Všechny tyto materiály mají společného jmenovatele. Jsou obrazem období kolektivizace či združstevňování. Tyto autentické materiály jsou mimořádně zajímavé. Přibližují vlastní vývoj socialistického budování vesnice. Často obsahují podrobné návody a prováděcí směrnice. Názorně ukazují zručnost a absurditu neomylného komunistického myšlení, které nepřipouštělo možnost jiného názoru či diskusi. Autenticita textu těchto dnes již

„historických“ podkladů byla upřednostněna při zpracování a spolu s ostatními archivními prameny, kterými je kupříkladu dobový tisk, ideologické letáky, fotografie a další, tvoří základ této diplomové práce. Vybrané pasáže práce ilustrují výňatky a citace z obecních kronik, které vhodně dokreslují vlastní průběh kolektivizace a výstavby původních JZD v konkrétních obcích Lhenicka.

Diplomová práce je rozdělena do osmi částí. První část tvoří úvod. Ve druhé části se práce zabývá poměry v Československu po 2. světové válce a stručně charakterizuje politickou situaci a klima ve společnosti. Zahnuje parlamentní volby v roce 1946 se zemědělskými programy jednotlivých ve volbách kandidujících politických stran. Rekapituluje výsledky těchto voleb a přibližuje poválečný vývoj hospodářství v přidělovém systému. Převzetí moci Komunistickou stranou Československa a požadavky účastníků rolnického sjezdu jsou obsahem třetí části. Stručná charakteristika selského stavu po 2. světové válce je obsažena ve čtvrté části. Teoretická část práce je zakončena v páté, obsáhlejší části, obecnými informacemi o kolektivizačním procesu v dějinách. Dále se zaměřuje na 1. a 2. vlnu kolektivizace v tehdejší Československu. Charakterizuje „kulaka“¹, dále jsou zde popsány aplikované metody ideologického boje proti nepřátelům kolektivizace, včetně vysídlovacích operací a přibližuje I. celostátní sjezd JZD a zákon o JZD.

V úvodu výzkumné části diplomové práce je charakterizován historický vývoj obce Lhenice a oblasti Lhenicka. Je zde popsána poválečná zemědělská historie tohoto regionu. Každá z podkapitol je zaměřena na konkrétní obec a popisuje průběh kolektivizace a její důsledky pro obyvatele uvedených obcí. V šesté části práce je přiblížena likvidace vesnických boháčů v jednotlivých obcích. Ekonomická situace a hospodaření jednotných zemědělských

¹ Protože se jedná o označení hanlivé a pejorativní, je pojmenování kulak a vesnický boháč oficiálně a zcela běžně používáno po celé zkoumané období. Proto zde nebude prezentováno v uvozovkách, pouze pokud by byly použity k zvláštnímu zdůraznění významu textu.

družstev na Lhenicku v prvních letech po jejich založení jsou předmětem sedmé části práce, která je zároveň zakončením výzkumné části práce.

Závěr práce je celkovým zhodnocením výsledků bádání. Shrnuje, jak se restrukturalizace zemědělství promítla do života obyvatel Lhenicka.

Proces kolektivizace na Lhenicku a vznik JZD Lhenice se všemi svými důsledky a dopady na místní obyvatele je historickou skutečností, na kterou je třeba pohlížet jako na úsek dějin, který je naší součástí a je nutno jej posuzovat objektivně a bez předpojatosti, s ohledem na historické konsekvence.

2. ČSR po 2. světové válce

S počátkem 20. století byli lidé přesvědčeni o tom, že vstupují do nových, lepších časů. Obecně ve společnosti převažovala očekávání, že nadcházející století bude dynamičtější a spravedlivější pro všechny. Bohužel, z historie víme, že tato očekávání nedošla naplnění.

9. května 1945 skončila druhá světová válka v Evropě. Nejtragičtější válečný konflikt v dějinách měl za následek desítky milionů obětí na lidských životech a nevyčíslitelné materiální škody. Důsledkem druhé světové války byly miliony lidí bez domova, bez střechy nad hlavou, bez rodiny. Tisíce lidí vytržených ze svých domovů, mnozí s otřesnými zážitky a zkušenostmi. Národy Evropy po strastiplných letech strachu, nesvobody, útisku, násilí a bezpráví, s nekonečnou euforií a nadšením prožívaly osvobození svých zemí. Dny radosti byly plné naděje na život v míru, ale také víry v odsouzení a potrestání viníků a spravedlivé vyrovnání válečných křivd.

Celosvětová pozornost byla namířena k Evropě, k Německu, kde o poválečném uspořádání rozhodovaly vítězné mocnosti. Rozhodující jednání o rozdělení a vybudování poválečné Evropy se uskutečnilo od 17. července do 2. srpna 1945 v Postupimi. Svůj zásadní vliv na další dění se výraznou měrou snažil uplatnit Sovětský svaz prostřednictvím J. V. Stalina. Všeobecné nadšení z vítězného tažení Rudé armády bylo mocným prostředkem při prosazování sovětského vlivu a požadavků.

Vyspělé, demokratické Československo představovalo ideální hranici mezi východem a západem. Mezi jarem 1945 a rokem 1948 se v poválečném státě odehrávaly mimořádně závažné politické, hospodářské, právní a sociální děje.

Do svobodného Československa se z londýnského exilu vrátila předválečná vláda s prezidentem E. Benešem a urychleně začala pracovat na obnovení válkou zničené země. Celá společnost byla prodchnuta myšlenkou národní jednoty. Byl nastolen systém takzvané Národní fronty. V osvobozené republice proběhlo obnovení činnosti politických stran. Obnova nebyla povolena stranám, které se provinily proti státním a národním zájmům ČSR. Všechny strany vyjadřovaly podporu společnému vládnímu programu. V Československu nebyla opozice, která by mohla kritizovat vládu a upozorňovat na nedostatky v její činnosti. Dosah této znepokojivé skutečnosti si uvědomoval jen málokdo. V Národní frontě totiž zaujímal nejsilnější postavení KSČ se svou slovenskou odnoží, která se netajila úmyslem vybudovat socialistickou společnost podle sovětského vzoru. Komunisté však opakovaně prohlašovali, že sovětské utlačovatelské metody uplatňovány nebudou, zříkali se kolektivizace půdy a znárodnování drobných živností. Hovořilo se o československé cestě k socialismu.

Socializující charakter vlády se projevil v pozemkové reformě a rozsáhlém znárodnování, k němuž došlo hned v roce 1945. Znárodnování znamenalo hluboký zásah do života společnosti. Znárodněno bylo 61% veškerého průmyslu. Státu nyní patřila nejen část kompletních průmyslových odvětví, ale také všechny podniky zaměstnávající více než 200 zaměstnanců.

Parcelace půdy vycházející z pozemkové reformy zlepšila životní podmínky širokých vrstev drobných zemědělců. Vedle nadšení vyvolala také pocit vděku k nové vládě. Vzhledem k tomu, že křeslo ministra zemědělství bylo obsazeno komunisty, měli z tohoto opatření vlády prospěch především komunisté.

Válkou zdecimované obyvatelstvo Československa se začalo připravovat na první svobodné demokratické volby.

2.1. Parlamentní volby 1946

Datum voleb bylo stanoveno na neděli 26. května 1946. V systému Národní fronty se o hlasy voličů ucházely následující politické strany:

- 1) Československá sociálně demokratická strana
- 2) Československá strana národně socialistická
- 3) Československá strana lidová
- 4) Komunistická strana Československa

Všechny volební programy byly orientovány na řešení problémů, které vznikly v důsledku války a také reagovaly na změny, které si vyžádala doba. Zemědělské programy jednotlivých stran se jen málo lišily. Obecně panovala shoda na potřebě zvýšení kvality života na vesnici, napříč všemi oblastmi. Strany se vesměs shodly v tom, že je třeba zlepšit lékařskou péči, zavést sociální pojištění pro zemědělce, ulehčit práci venkovské ženy, či zpřístupnit vyšší vzdělání pro všechny zemědělce.

K nejvýraznějším odlišnostem zemědělských aspektů politiky jednotlivých stran patřila otázka komasace (sclování zemědělské půdy) a zemědělského družstevnictví.

Vzhledem k významnému počtu voličů na venkově uskutečňovaly jednotlivé strany nejvíce volebních kampaní právě zde. Jednou ze stran, která nebyla po druhé světové válce obnovena, byla agrární strana, která měla rozhodující postavení na předválečném venkově.

Československá sociálně demokratická strana

Zemědělský program: zabýval se zemědělským družstevnictvím, vycházel z dlouhodobé tradice českého a moravského družstevnictví. Sociální demokracie chtěla zvýšit „úživnost půdy“, i produktivitu zemědělské práce, požadovala sclování pozemků.

Družstevnictví v sociálně demokratickém pojetí vycházelo přísně ze zásady dobrovolnosti².

Československá strana národně socialistická

Zemědělský program: národní socialisté považovali vlastnictví půdy za nezpochybnitelný princip, požadovali omezení maximální výměry na 50 hektarů ve vlastnictví jednotlivce, uvažovali také o družstevním zemědělském průmyslu, družstevním používání strojů a jiných zařízení. V zemědělském družstevnictví spatřovali „osvědčený prostředek vzájemné svépomoci“.

Československá strana lidová

Zemědělský program: potvrzoval závaznost křesťanských principů, z nichž strana vycházela, žádal zrušení cenové disparity produktů mezi zemědělci hospodařícími na různých výměrách půdy, stejné ocenění práce v zemědělství i průmyslu. Družstevní vlastnictví podporovala strana lidová za podmínky, že nebude preferováno před soukromým vlastnictvím.

Komunistická strana Československa

Komunistická strana Československa se již neprezentovala jako strana pouze dělnická, ale ucházela se o celonárodní podporu se snahou získat také rolníky. Jako cíl své politiky pro získání voličů požadovala zaknihování a předání půdy do majetku osídlenců, scelování pozemků drobných a středních rolníků, snížení pachtovného, zavedení odstupňované zemědělské daně a také podporu mechanizace a zemědělského družstevnictví. KSČ hájila soukromé vlastnictví zemědělské půdy a majetku. Vedoucí komunističtí funkcionáři také slibovali, že v Československu žádné kolchozy nikdy nebudou.

1. *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a střeoevropské souvislosti*. 1. vyd. Editor Petr Blažek, Michal Kubálek. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008, 359 s. Bod (Dokořán). ISBN 978-802-1317-994.

2.2. Výsledky voleb

Levicová orientace československé veřejnosti se promítla do výsledku parlamentních voleb, který byl nesporný. Jako nejsilnější československá strana vyšla z voleb KSČ. Vítězní komunisté získali 40,17% hlasů v celostátním průměru. KSČ o správnosti své politiky dokázala přesvědčit voliče do té míry, že v pohraničních, čerstvě dosídlených oblastech, získala 60 až 70% hlasů. K jednoznačnému prvenství ve volbách jistě přispěla i jasně proklamovaná vůle komunistické strany k demokracii a k demokratickému postupu v celé státní politice. Nechyběla ani vyjádření o ochraně soukromého podnikání a náboženské svobodě³.

Na druhém místě skončila Československá strana národně socialistická s 23,66% hlasů, třetí místo určili voliči Československé straně lidové s 20,24% hlasy a poslední skončila Československá sociálně demokratická strana s 15,58% hlasů.

Vítězství ve volbách opravňovalo komunisty k zaujetí nejvýznamnějších pozic ve vládě. Premiérem nově jmenované vlády se stal 2. 7. 1946 předseda KSČ Klement Gottwald.

2.2. Hospodářská situace v ČSR v období od roku 1946 - únor 1948

V poválečném vývoji Československa byl výrazným mezníkem postoj ČSR k přijetí Marshallova plánu, který měl pomoci válkou zničenému hospodářství v evropských zemích. Vláda jednomyslně přijala pozvání na mezinárodní konferenci, která se měla konat 12. 7. 1947 v Paříži a na níž se mělo jednat o konkrétní spolupráci. Na základě sovětského pozvání odcestovala československá vládní

³ Totalita.cz. Volební program KSČ - Jdeme do voleb pod praporem práce pro republiku!. [online]. 2013. [cit. 2013-02-08]. Dostupný z: <http://www.totalita.cz>

delegace do Moskvy, kde se dozvěděla, že zpočátku kladný vztah Sovětského svazu k Marshallovu plánu se změnil a Stalin vyslovil přání, aby se ČSR k plánu nepřipojila. To stačilo ke zrušení účasti na konferenci.

Nepřijetí Marshallova plánu znamenalo ještě výraznější posílení orientace na Sovětský svaz a další oslabení vazeb Československa se Západem. ČSR vyslala do Evropy i celého světa jasný signál o směrování své budoucí politiky.

KSČ v poválečné republice cíleně usilovala o uchvácení moci. Řada skutečností jí v tom také napomáhala. Levicové smýšlení veřejnosti, socializující programy dalších politických stran, stejně jako to, že Sovětský svaz osvobodil většinu československého území. Komunisté s novou silou upevňovali své pozice. Snažili se prosadit ve všech klíčových oblastech života. Radikalizovali vývoj událostí vytyčováním požadavků, či předkládáním zákonných předloh, které byly politicky nebo hospodářsky nereálné.

Nálada ve společnosti byla ovlivněna nedostatkem základních potravin, přemrštěnými cenami zboží na volném trhu a přidělovým systémem. Byla ideální pro útoky na samostatně hospodařící zemědělce. Velká část obyvatelstva odkázaná na přidělový systém byla přesvědčena o dostatku, ve kterém sedláci na venkově žijí. Potvrzením těchto domněnek byly válečné zkušenosti, kdy sedláci obchodovali s přebytky masa, mléka i dalších produktů zemědělské výroby a výrazně si finančně polepšili v době okupace. Mnozí ze sedláků využili válečné a okupační inflace i zhoršené zásobovací situace a do mírových poměrů vstupovali s nemalými úsporami.

Základní otázkou státní politiky se stalo zásobování a výživa obyvatelstva. Doposud platil přidělový lístkový systém na cukr, textil a oděvy atd. Sucho a neúroda přinesly další těžkosti v hospodářství země, především v zemědělství. Zásadní význam pro další vývoj zemědělství tehdejšího Československa měl tzv. Hradecký program, který přednesli komunisté v dubnu 1947. Jednalo se o formulaci

zemědělských požadavků komunistické strany s všeřikajícím heslem „Půda patří těm, kdo na ní pracují“.

Prvořadé úsilí bylo vedeno získáním podpory malých a středních rolníků bez ohledu na stranickou příslušnost a narušení vlastnictví velkostatkářů a velkých rolníků. Všechny požadavky se nepodařilo prosadit. Jejich splnění bylo pouze na čas odloženo.

Hlavní body Hradeckého programu:⁴

- 1) Konečné vyřešení otázky půdy - vyvlastnění a rozdělení veškeré půdy nad 50 ha v majetku jedné rodiny, a pokud zemědělec na své půdě nepracuje, vyvlastnění i menších rozloh.
- 2) Příklad lesů
- 3) Odstranění disparity mezi cenami průmyslových a zemědělských výrobků
- 4) Reorganizace distribuce
- 5) Výstavba družstevnictví
- 6) Cukrovarský průmysl
- 7) Rolnické pojištění
- 8) Zemědělský úvěr
- 9) Jednotná zemědělská daň
- 10) Mechanizace zemědělství
- 11) Opatření v zájmu zemědělských žen a zemědělské mládeže
- 12) Zlepšení živočišné výroby
- 13) Zahradnictví
- 14) Rybářský zákon
- 15) Výstavba území bývalých německých vojenských cvičišť
- 16) Hospodářská výstava v roce 1948
- 17) Uzákonění Jednotného svazu českých zemědělců a Svazu slovenských rolníků

⁴ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu, 1945-1960*. 1.vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. ISBN 80-728-5010-5.

Nekomunistické strany přišly na konci roku 1947 s požadavkem nových parlamentních voleb, které se měly konat nejpozději na jaře 1948. Pro vedoucí představitele KSČ to znamenalo připravit takovou situaci, aby bylo uchopení moci zajištěno i jinak.

3. Únor 1948 – převzetí moci KSČ

Únorová krize na počátku roku 1948 začala vládním sporem o reorganizaci Sboru národní bezpečnosti (nahrazování nekomunistických velitelů komunisty bez vědomí vlády) a pokračovala demisí ministrů národně socialistické, lidové a demokratické strany. Nekomunističtí ministři předpokládali legální, parlamentní řešení krize, to znamená, že prezident demisi nepřijme, budou vypsané nové volby a jejich výsledek bude komunisty demokraticky respektován. Většina členů vlády však neodstoupila, prezident E. Beneš přesto demisi přijal a jmenoval novou Gottwaldovu vládu „obrozené Národní fronty“.

Jednou z významných událostí, které umožnily komunistům převzít v zemi moc, byl sjezd rolnických komisí svolaný na 28. a 29. února 1948. Na manifestaci, která se v jeho závěru konala, volali radikálně ladění účastníci sjezdu „Dvacet, dvacet!“. Tímto způsobem dávali najevo, že s návrhem na uzákonění možnosti legálně vlastnit 50 hektarů zemědělské půdy nesouhlasí a žádají další snížení.

Po únorových událostech nestálo vedení KSČ již v cestě nic, co by bránilo prosazení její koncepce budoucího vývoje. Potvrzením se staly „svobodné volby“ 30. 5. 1948 s jednotnou kandidátkou Národní fronty. Vítězství KSČ znamenalo dlouhodobé začlenění Československa do mocenského bloku v čele se Sovětským svazem, se všemi z toho vyplývajícími důsledky. Začalo období základních přeměn, které lze charakterizovat jako nepřetržitou a stále se stupňující komunistickou ofenzivu proti všem tradičním společenským formám a strukturám, která měla československou

společnost vtěsnat, vlít a zformovat do podoby, jež by se v ničem podstatném nelišila od stalinského sovětského modelu socialismu⁵.

4. Selský stav po 2. světové válce – charakteristika selského stavu a selského hospodářství

Selský stav prodělal v dějinách našich zemí dlouhý vývoj. Sedláci tvořili po staletí spolehlivý pilíř národního společenství a jeden z hlavních zdrojů jeho obživy. Selská hospodářství tradičně patřila k nejstabilnějším a konkurenčně odolným zemědělským podnikům. Společné znaky selského stavu či výrobně ekonomické a sociální parametry selských hospodářství měly svoje kořeny v dlouhodobém kontaktu s živou přírodou. Každá historická doba selský stav přirozeně měnila, uzpůsobovala a dotvářela.

Selským hospodářstvím byla zemědělská usedlost s pozemky od 15 do 50 hektarů, v níž námezdně vypomáhala děvečka, kočí a sezónní síly, používaly se potahy nebo lehčí traktory. Objemem výroby bylo hospodářství soběstačné a dodávalo i produkty pro zásobování obyvatelstva či na vývoz. Selský stav patřil k důležitým činitelům života na venkově. Příslušníci tohoto stavu bývali starosty, členy obecných zastupitelstev, působili ve správních radách nejrůznějších agrárních družstev či společností. Vliv schopných hospodářů byl na dění v obci výrazný. Přesto často byli v neoblibě v řadách maloročníků z důvodu jejich závislosti. Někteří sedláci také byli vyhlášení svou pýchou, lakotou, arogancí k ostatním a některé provázely prohřešky z doby okupace. Nábožensky se orientovali na katolické vyznání⁶.

⁵Dějiny a fakta z historie. Upevňování komunistického režimu-1948-1953. [online]. 2013. [cit.2013-01-22]. Dostupný z: <http://www.edejiny.cz/>

⁶ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu, 1945-1960*. 1.vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. ISBN 80-728-5010-5.

Jednou z priorit nového režimu, která ve svých důsledcích doslova odstranila selský stav jako jeden z pilířů národa, se stala kolektivizace zemědělství.

5. Kolektivizace zemědělství

Kolektivizace je označení procesu přeměny individuálního soukromého zemědělství na kolektivní, zpravidla v souladu s myšlenkami marxismu a jeho ideou společného vlastnictví.

S počátky kolektivizačního procesu se setkáváme v roce 1929 v Sovětském svazu. Za použití brutálních prostředků správní orgány zabavovaly veškerý majetek rolníků a ty následně deportovali z domovských oblastí a okresů. Ačkoli kolektivizace dle oficiálních prohlášení byla úspěšná, ve skutečnosti byl výsledkem hospodářský rozvrat a trvalá krize zemědělství spojená s problémy zásobování. Vstup do kolchozů byl údajně zásadně dobrovolný. Podobná tvrzení o „dobrovolnosti“ při vstupu rolníků do družstev se opakovala i v případě ostatních komunistických států v 50. letech 20. století⁷. Po upevnění své moci komunistický režim zahajoval kolektivizaci, a to s použitím masivní propagandy podněcující třídní nenávisť a represivních opatření v širokém měřítku (zastrašování, ekonomický nátlak, nucené přesídlování, věznění, popravy). Tato opatření však nebyla zárukou ziskovosti vzniklých zemědělských družstev.

Pro kolektivizaci zemědělství neměli komunisté v žádné zemi reálný hospodářský důvod, ale docházelo k ní z čistě ideologicko politických důvodů. Jelikož komunistická strana potřebovala při svém nástupu k moci podporu širokých zemědělských vrstev, jež se zpravidla nechtěly vzdávat své půdy, zprvu své kolektivizační úmysly zatajovala a naopak slibovala agrární reformy a rozdávala chudším občanům půdu.

⁷ *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti*. 1. vyd. Editor Petr Blažek, Michal Kubálek. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008, 359 s. Bod (Dokofán). ISBN 978-802-1317-994.

Českoslovenští komunisté po převzetí moci ve státě neměli v oblasti zemědělské politiky zcela jasno. Převážná většina přípravných kroků ke kolektivizaci zemědělství se uskutečnila na úrovni ústředních stranických a vládních institucí, zatímco před veřejností zůstávalo mnohé utajeno. Po oficiální linii v propagačních materiálech byly uváděny přesné postupy jak omezovat a zatlačovat kapitalistické živly na vesnici.

„Statkáři a boháči se nesmiřují se ztrátou svého převládajícího postavení na vesnici a s vývojem zemědělství socialismu. Jejich odpor musí být zlomen. Hlavní oporou v tomto boji, který pracující rolníci vedou za pomoci dělnické třídy proti zbytkům kapitalistických živlů na vesnici, jsou JZD, státní strojní stanice a státní statky. Omezovat a zatlačovat kapitalistické živly na vesnici znamená dbát především toho, aby více dávali velcí, aby bylo ulehčeno malým, a to v kontingentech, v cenách, v daních, přidělech atd.“⁸

Jedním z posledních záchvěvů specificky československé cesty k „zemědělskému socialismu“, který se evidentně nesrovnával se stalinským pojetím, byl zákon č. 69/1949 Sb., o jednotném zemědělském družstvu z 23. února 1949, i první vzorové stanovy JZD s nabídkou a výzvou všem vrstvám zemědělců.

Tyto stanovy připouštěly i členství velkých rolníků - kulaků (jako možnost jejich převýchovy), dokonce za určitých podmínek jejich zastoupení v představenstvu družstva. Vládnoucí místa propagovala, že je třeba provést socializaci vesnice a zemědělství, jejímž základem mělo být združstevňování zemědělství cestou zakládání zemědělských družstev⁹.

Proces kolektivizace byl záměrně ztotožňován s družstevnictvím, které mělo v Československu dlouhodobou tradici. Oba termíny se však od sebe zásadně liší. Při združstevňování dochází k vytváření

⁸ Cesta vesnice k socialismu – Osnova pro páté thema Roku stranického školení 1949-1950. Praha. Vydalo kulturně propagační oddělení sekretariátu ÚV KSČ

⁹ Paměť národa. 23.2. 1949 - Počátek kolektivizace zemědělství. [online]. 2013. [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/>

samostatných a samosprávných organizací, které se chovají jako samostatné hospodářské subjekty a pracují v podmínkách tržního hospodářství¹⁰.

Nedůvěra zemědělců ke kolektivizaci pramenila zejména ze strachu, že vládnoucí strana bude chtít zakládat kolchozy podle sovětského vzoru. V SSSR byl tento proces spjat s vysídlováním rolníků, násilnými útoky, hladomory a dalšími tragédiemi. Komunisté alespoň zpočátku chtěli své sliby o kolchozech dodržet. Propaganda se snažila tyto obavy zahnat a tvrdila, že přechod ke kolektivním formám hospodaření bude velice dlouhý a tuto cestu si střední a drobní rolníci připraví sami.

Jak prohlásil soudruh Klement Gottwald: „*Jednoduše chceme, aby vám už nikdy nikdo nemohl lhát o tom, že se u nás budou dělat kolchozy. Napříště pamatujte, že každý, kdo k vám přijde s takovým šuškáním na vesnici, patří k záškodníkům a rozvratníkům, které jsme právě z našeho veřejného života vyhnali a žeňte ho také svinským krokem!*“¹¹.

Podobná účelová vyhlášení vedoucích činitelů v rozhlase a v tisku měla dezorientovat veřejnost a byla taktickým manévrem sloužícím k uklidnění veřejnosti před začátkem urychleného nástupu ke kolektivizaci zemědělství. Cílovou skupinou této kampaně byli drobní a střední rolníci. K přeměně a začlenění rolnické malovýroby do struktury jednotných zemědělských družstev měly napomoci nejen represe, ale i metody určitého zvýhodňování JZD a jejich členů. Nerovnosti při přípravě výrobních plánů, distribuční a výkupní systém ve prospěch JZD, přidělování hnojiv, stavebnin, zemědělských strojů a budov, rozšiřování půdního fondu o půdu ze zkonfiskovaných velkostatků, zavedení zemědělského pojištění a jiných sociálních opatření. Výhody preferující členy jednotných zemědělských družstev

¹⁰ *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti*. 1. vyd. Editor Petr Blažek, Michal Kubálek. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008, 359 s. Bod (Dokofán). ISBN 978-802-1317-994

¹¹ Tamtéž

měly příznivě ovlivnit zakládání nových družstev a dokumentovat tzv. dobrovolnost jejich vzniku.

V procesu kolektivizace se jako s aktivními účastníky nepočítalo s majetnějšími zemědělci. Tito disponovali poměrně rozsáhlým majetkem, kterého se komunisté potřebovali zmocnit. Pro legitimizaci tohoto požadavku v očích veřejnosti byla použita štvavá kampaň proti selskému stavu s cílem dokázat, že tato třída je vykořisťovatelem, hlavním škůdcem a sabotérem v zemědělské výrobě. Podle teorie KSČ se „vesnický boháč“ projevoval rafinovaně. Vykořisťoval okolí nenápadně, formou sousedské výpomoci, kdy půjčoval ostatním stroje, potahy, krmiva, osivo, pronajímal půdu, a požadoval za to práci¹². Komunistická strana ideologicky napomáhala svým členům při aktivním boji proti nepříteli na vesnici. Poskytovala přesné instrukce o způsobech správného postupu.

„Výrobní a dodávkové smlouvy jsou velmi dobrým prostředkem k omezování a zatlačování vesnického boháče. S jejich pomocí lze spravedlivě rozvrhovat dodávkové úkoly mezi vesnické boháče a malé a střední rolníky tak, aby malým a středním rolníkům bylo ulehčeno a vesničtí boháči aby je plnili tak, jak jim to velikost a vybavení jejich podniků dovoluje. Výrobní a dodávkové smlouvy se proto mohou a musejí stát v rukou komunistů a malých a středních rolníků účinným nástrojem třídního boje při omezování a zatlačování vesnického boháče“¹³.

Ačkoliv Ústava ČSR z 9. května 1948 zaručovala soukromé vlastnictví půdy jednotlivce, spoluvlastníků nebo společně hospodařící rodiny až do výměry 50 hektarů, ochranu drobného a středního podnikání a nedotknutelnost osobního majetku, byly tyto záruky hrubě porušovány.

¹² JUNĚCOVÁ, J a J PŠENIČKOVÁ. *Zemědělské družstevnictví: kolektivizace zemědělství*. Vyd. 1. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 1995-2008. ISBN 97880867124756.

¹³ *Cesta vesnice k socialismu - Osnova pro páté thema Roku stranického školení 1949-1950*. Praha. Vydalo kulturně propagační oddělení sekretariátu ÚV KSČ

Legislativní změny směřovaly stále zřetelněji k uzákonění komplexního právního rámce, který by v zemědělství právě tak jako ve sféře řemesel, obchodu a služeb umožňoval účinný trestní postih za postoje a činy nesouhlasu a odporu proti oficiální linii a praxi socialistické výstavby, a to zejména u soukromých hospodářů a živnostníků.

Takovými trestněprávními normami se staly zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon soudní a zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní. Postihy odpůrců kolektivizace a politického režimu navozovaly na vesnicích atmosféru obav, nejistoty a strachu. Pod tímto tlakem méně odolní rolníci podepisovali přihlášky do JZD, nedobrovolně a bez vůle k aktivní spolupráci.

Veškeré neúspěchy a problémy v zemědělství byly připisovány na vrub kulakům, což neustále rozdmýchávalo a ve své podstatě také legitimizovalo boj proti této skupině lidí. Nemilosrdné zacházení s kulaky mělo sloužit jako odstrašující příklad pro odmítající nebo váhající malé a střední rolníky.

Z počátku byli za kulaky považováni držitelé více než 20 hektarů půdy, později tato výměra klesla na 15 hektarů. Mezi kulaky mohl být zařazen i rolník s menší výměrou za předpokladu, že provozoval hostinec, obchod, řeznictví nebo jinou živnost. Do této skupiny byli zařazeni i osídlenci pohraničí, kteří získali vybavené usedlosti po odsunutých Němcích. Byli obviněni z kulackých tendencí, z vykořisťování jiných rolníků a z negativního postoje ke kolektivizaci. Cílem nebyla maximalizace výtěžnosti soukromého sektoru, ale jeho zničení. Zájmy ekonomické ustupovaly zájmům politickým.

Jedním z nejúčinnějších nástrojů likvidace selských hospodářství byly dodávkové úkoly předepsané třídně koncipovanými směrniciemi KSČ. Sedláci byli nejdříve zbaveni výrobních prostředků a následně jim byly navýšeny povinné dodávky. Za nesplnění byly přísné tresty a stejně jako dodávkové kvóty byly i sankce trestem třídním. Měřítkem nebyla závažnost přestupku, ale rozsah majetku.

Násilná kolektivizace zemědělství znamenala radikální zásah do dosavadního modelu zemědělství, vyžádala si obrovské materiální škody a narušila po staletí pěstovaný vztah rolníků k půdě. V celospolečenském kontextu se kolektivizace projevila nejen v likvidaci selského stavu, ale také v destrukci tradičních hodnot na vesnici.

5.1. První vlna kolektivizace 1949-1953

První vlna kolektivizace probíhala v letech 1949-1953. V jejím průběhu bylo založeno kolem 8000 družstev. K nejčastěji používaným praktikám v tomto období patřil politický a třídní výklad právních norem, dokončení revize první pozemkové reformy a nová pozemková reforma, třídní rozpis povinných dodávek státu, nucený pacht, nucený výkup zemědělských strojů, hospodářsko-technické úpravy půdy, scelování pozemků, rozorávání mezí, svod dobytka do společných stájí, zákaz poskytovat zemědělské a provozní úvěry hospodářstvím nad 20 hektarů i na selská hospodářství, nucené správy tzv. „kulackých“ hospodářství, zákazy pobytu a tresty vynesené bez řádného soudu. Tzv. „vesničtí boháči“ s držbou půdy nad 15 hektarů byli vyloučeni z řad KSC a z JZD bez náhrady. Zvýšily se také tresty odnětí svobody a peněžní pokuty za neplnění výrobních a dodávkových úkolů. V rámci opatření proti rozvracení socialistické vesnice docházelo k vysídlení sedláků do vybraných průmyslových závodů, dolů, lomů, cihelen nebo stavebnictví, nebo byli vysídlováni do pohraničí k práci na státních statcích i s celou rodinou. Na jejich statky byla uvalena národní správa nebo je převzala JZD. Odsouzeným sedlákům bylo konfiskováno na 22 000 hektarů půdy, jejíž většinu převzala JZD, do státních statků přešla malá část a nepatrný díl přijali soukromí rolníci do povinného nájmu.

Půda, kterou sedláci sami předávali, či jim byla v důsledku trestu odebrána, nebyla již obdělávána v takové kvalitě jako dříve. Výnosy klesaly, ačkoliv vysoké normy výroby a dodávek zůstávaly. Tato

situace byla při výrazně zhoršeném stavu zásobování zneužita pod heslem „vesnický boháč - hlavní viník všeho zlého“.

K urychlení kolektivizace zemědělství a definitivnímu ochromení selského stavu byla vypracována „Směrnice tří ministrů“: ministra národní bezpečnosti Ladislava Kopřivy, ministra vnitra Václava Noska a ministra spravedlnosti Štefana Ráise. Tato vstoupila v platnost 1. listopadu 1951. Směrnice představovala bez vědomí vlády a Národního shromáždění, Sboru pověřenců či Slovenské národní rady, závazný předpis pro zákaz pobytu v dosavadním bydlišti nejen pro sedláka, ale i pro členy rodiny, ačkoliv nebyli souzeni. Pokud měla usedlost spoluvlastníka, byla na část majetku uvalena národní správa. Tento zákaz mohl napříště vydat kromě soudu i národní výbor. Ztížena byla i cesta dětí tzv. „vesnických boháčů“ ke vzdělání a svobodné volbě povolání. Směrnice nebyly nikdy řádným způsobem publikovány. Zpočátku se šířily pouze ústně a o jejich obsahu neměli lidé (kromě funkcionářů a úředníků), ani ponětí. Jejich existence vešla ve známost až z úředních výměrů, které dostali sedláci několik dní či hodin před vysídlením. Takto byla spuštěna tzv. „Akce kulak“¹⁴.

K prvním nuceným přesunům v Akci kulak došlo 22. listopadu 1951. Čtyři selské rodiny z okresu Moravské Budějovice a jedna rodina z okresu Třebíč byly vystěhovány do státního statku Ploskovic v okrese Litoměřice¹⁵.

Až do listopadu 1952 probíhala akce pouze v českých zemích. V tomto roce bylo nuceně vystěhováno asi 140 českých selských rodin a 1 slovenský hospodář do kraje Ústí nad Labem. Soudy od konce roku 1951 ve zvýšené míře odsuzovaly sedláky kromě odnětí svobody ke konfiskaci veškerého majetku a k zakazu pobytu v domovské obci a okrese.

¹⁴ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu, 1945-1960*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. ISBN 80-7285-010-5.

¹⁵ Tamtéž

Postižené rodiny byly v době stěhování ve většině případů nekompletní. Téměř pravidelně chyběla hlavní osoba - hospodář, který si odpykával trest odnětí svobody (mnohdy na řadu let), někdy i jeho žena. Práce schopní synové, kteří byli mnohdy také ve vězení nebo ve výkonu mimořádné vojenské služby, byli zatím evidováni v kategorii tzv. dodatečného či následného vystěhování.

Kulacké seznamy z let 1952-1953 se staly jedním z dalších podkladů, jimiž se zdůvodňovalo vykazování sedláka a jeho rodiny z obce a okresu i vylučování jejich dětí ze škol. Jestliže se někdo ocitl v kulackém seznamu s přívlastky neplnič, nepřítel, škůdce, byl takový člověk prezentován jako ten, kdo nepatří do vesnického společenství. Styk s ním vrhal podezření a opovržlivý stín i na jeho přátele.

Akce Kulak, obnovená po půlroční odmlce v listopadu 1952, tak vstoupila do své druhé fáze. Rozsahem a razancí byla ničivá. Hned v prvních měsících bylo vystěhováno téměř 200 selských rodin v Čechách a na Slovensku. V prvním čtvrtletí roku 1953 počet vysídlených stoupl o dalších 358 rodin. Kulminace dosáhly tyto násilné přesuny v období od dubna do června 1953, kdy své domovy muselo opustit 618 rodin, z toho 506 v českých zemích a 112 ze Slovenska ¹⁶.

Na rozdíl od první fáze akce byla v její druhé vlně lhůta pro doručení výměru prodloužena až na 48 hodin před stěhováním. Pro výkonné orgány byla toto prodleva nevítanou komplikací. Stávalo se, že některý z členů postižené rodiny stihl předem dojet na místo určení a neprodleně uplatňovat na ONV námitky s odůvodněním, že příkázané bytové a pracovní podmínky jsou pro rodinu nepřijatelné a lidsky nedůstojné (zdravotně a hygienicky nevyhovující byt, ztížené možnosti školní docházky dětí, nebo profesně neodpovídající

¹⁶ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu, 1945-1960*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. ISBN 80-7285-010-5.

pracovní zařazení). Prodloužené lhůty mnohé rodiny využívaly k tomu, aby cennější části svého majetku poschovávaly u příbuzných nebo sousedů s nadějí, že se jednou vrátí do původního bydliště.

Vysídlovací operace se vesměs setkávaly s nesouhlasným postojem, nikoliv však s aktivním odporem. Rodiny byly oslabeny nepřítomností vězněných hospodářů. Mezi zbylými sedláky někteří hrdě vzdorovali ve víře, že si přes všechna příkoří uhájí své samostatné postavení, rodovou tradici a čest. Jiní žili v nejistotě a očekávání, kdy dojde i na ně. Vystěhovávané rodiny se ocitly v nezvykle podřízeném a ponižujícím postavení, v neznámém, cizím a nezřídka i nevráživém prostředí.

Velmi rozšířeným a charakteristickým jevem bylo, že horliví vykonavatelé represivní protiselské politiky, opojení svou mocí nad osudem jiných, používali postupů, které byly z dnešního pohledu v příkrém rozporu s lidskými právy. S odsouzením se v obcích i v širším okolí setkávalo vystěhovávaní starých, práce neschopných a většinou i nemocných výměnkářů, právě tak jako odvolávání kulackých dětí ze studií i učebních oborů a jejich přiřazení do míst vykázaní ostatních členů rodiny. Často se také stávalo, že do vysídlovacích příkazů byli zahrnováni i ti rodinní příslušníci, kteří v inkriminované době ani nesdíleli společnou domácnost a na usedlosti nepracovali, ale měli samostatné povolání.

Charakteristickým znakem příslušných vedoucích pracovníků bylo, že neusilovali o principiální zákaz a zrušení uvedených praktik, ale pouze je s jistým pohoršením zaznamenávali.

Tabulka číslo 1

Počet rodin vysídlených z jednotlivých krajů

Praha	102	Nitra	31
Jihlava	96	Brno	30
Pardubice	90	Bratislava	24
České Budějovice	72	Košice	20

Banská Bystrica	59	Olomouc	18
Plzeň	49	Prešov	15
Ústí nad Labem	42	Žilina	13
Hradec Králové	39	Gottwaldov	8
Liberec	36		
Ostrava	32		

V únoru 1953 proběhl v Praze I. celostátní sjezd JZD, kterého se zúčastnilo přibližně 6000 delegátů. Sjezd mimo dalších bodů schválil vzorové stanovy JZD, či vyzval k dodržování pracovní normy dle plánů. Sjezd zdůraznil všem družstevníkům, malým a středním rolníkům, aby měli na paměti, že JZD lze budovat jen „v nesmiřitelném boji proti kulakovi“¹⁷. Do vzorových stanov byla vložena podmínka, že členy družstva nesmějí být kulaci a jiní příslušníci třídy vykořisťovatelů. Tato zásada byla ze stanov JZD vypuštěna až v roce 1961.

V březnu 1953 započaly po úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda v postupu kolektivizace určité změny. Nový prezident A. Zápotocký vyhlásil 4. května 1953 poměrně rozsáhlou amnestii, zasahující i do rozsudků odsouzených vesnických boháčů.

Výrazně negativně se v celé společnosti projevila měnová reforma ze dne 30. května 1953, anulující vklady na vázaných účtech a měnící peněžní hotovost a nové vklady v nevýhodném poměru 50:1. Pro většinu občanů i mnohé zemědělce znamenala reforma nedostatek finančních prostředků. Stále narůstající nespokojenost zemědělců vrcholila, ti počali z družstev vystupovat a dobytek ze společného ustájení si odváděli domů.

Prezident A. Zápotocký 1. srpna 1953 ve svém projevu na Klíčavské přehradě kritizoval situaci v zemědělství a donucovací praktiky aplikované na rolníky při zakládání JZD. Prohlásil, že

¹⁷ Edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu v Praze. Zemědělské družstevnictví, kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1953. Praha 2002.

komunistická strana a státní orgány nebudou rolníkům bránit při výstupu z JZD, ale zároveň je upozornil na fakt, že tato cesta není správná, neboť za několik roků budou muset družstva budovat znovu a zdůraznil společenskou potřebu moderní zemědělské výroby v podobě JZD ¹⁸.

Na vesnicích došlo k určitému uvolnění poměrů a počet družstev klesl na 6502. Družstevníci se při vystupování z družstev odvolávali na projev prezidenta A. Zápotockého. V kraji České Budějovice bylo podáno celkem 316 odhlášek. Rozpad hrozil u dalších 23 JZD ¹⁹.

5.2 Druhá vlna kolektivizace 1955-1958

Druhá vlna kolektivizace probíhala od roku 1955. Výsledkem bylo 80% združstevnění vesnice, 84% výměry zemědělské půdy. Z původních 15,7 % drobných a středních rolníků zůstalo 2,1% ²⁰.

K postupnému uvolnění v otázkách přijímání sedláků (kulaků) do JZD, za předpokladu, že nebudou rozvíjet nepřátelskou činnost vůči socialistickému státu a po individuálním posouzení každého jednotlivého případu, začalo docházet v roce 1956. Na III. celostátním sjezdu JZD v roce 1957 bylo zaujato smířlivější stanovisko v otázkách přijímání kulaků do družstev. Tento trend byl kritizován politickým byrem ÚV KSČ v květnu 1958. Kritika vyznívala ve smyslu, že někteří funkcionáři pochopili souhlas z celostátní konference jako pokyn k jejich masovému vpouštění do JZD a tímto se skoro dvacet tisíc z nich stalo družstevníky a někteří i vedoucími pracovníky družstev. Bylo konstatováno, že podstatná část tzv.

¹⁸ Edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu v Praze. Zemědělské družstevnictví, kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1953. Praha 2002. Č. 39, 1953, 1. srpen, Klíčava. Výňatky z projevu československého prezidenta A. Zápotockého na Klíčavské přehradě, odsuzující nátlak na rolníky při zakládání jednotných zemědělských družstev. Str. 154.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ LEHEČKOVÁ, Vladislava. *Kolektivizace zemědělství na Vimpersku*. Brno, 2010. Diplomová práce., Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Historický ústav.

kulaků již byla odstraněna a dokončit zbývá jen „*likvidaci kulaka jako společenské třídy*“. Došlo k upřesnění již používaných principů vztahů mezi kulaky a JZD.

„Další začleňování kulaků do JZD se bude i nadále posuzovat individuálně, jen se souhlasem OV KSČ a rady ONV, a to pouze do většinových, politicky a hospodářsky upevněných JZD, kde je již vytvořeno pevné vedoucí jádro z malých a středních rolníků“.

„Začlenění kulaci nesmějí zastávat v JZD žádné funkce a musí manuálně pracovat pod kontrolou stranických organizací a družstevní kolektivu, tato zásada bude platit pro kulaky, kteří byli na pracovní převýchovu přeřazeni do státních statků“.

„Socialisticky převychovat nutno zejména děti kulaků a také početnou vrstvu odborné zemědělské inteligence rovněž kulackého původu“²¹.

Vyhlášením vítězství socialismu prezidentem Antonínem Novotným na celostátní konferenci KSČ byla v roce 1960 dovršena kolektivizace. Ukončená kampaň vedoucí k zatlačování a likvidaci selského stavu byla hlavní náplní státní zemědělské politiky 50. let.

6. Lhenice - historický vývoj a charakteristika obce

Městys Lhenice se nachází v šumavském podhůří v prachatickém okrese, 7 kilometrů jihozápadně od Netolic. Lhenice leží v nadmořské výšce 556 metrů, na úpatí vrchu Stráž, dosahujícího 740 m nad mořem.

Historický vývoj utvářel a formoval život v obci se všemi dobovými aspekty a činiteli. Soužití a spojení s přírodou po generace utvářelo a upevňovalo vztah k půdě. Vzhledem k tomu, že v obci nejsou příliš

²¹ LEHEČKOVÁ, Vladislava. *Kolektivizace zemědělství na Vimpersku*. Brno, 2010. Diplomová práce., Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Historický ústav.

vhodné podmínky pro intenzivní obdělávání půdy, představovalo ovocnářství logickou volbu. Sadařství a pěstování ovoce je již tradičním způsobem obživy ve Lhenicích. V průběhu staletí se stal dominantní a neodmyslitelnou součástí života místních obyvatel. Lze bez nadsázky konstatovat, že pěstování ovoce ve Lhenicích přetrvávalo v každé době a za každého režimu. Pro široké okolí se vžilo označení „Lhenice - zahrada jižních Čech“.

První zpráva o Lhenicích se datuje z konce 13. století²². V roce 1283 Jindřich a Vok z Českého Krumlova potvrdili rakouskému klášteru majetek a užitky ze vsí na Českokrumlovsku. Mezi svědky se poprvé objevuje Nemoj de Elenic.

Ještě před založením kláštera ve Zlaté Koruně (1263) vznikla vesnice Lhenice, která byla poté připojena do pozemkové církevní držby. Lhenice se staly majetkem zlatokorunského kláštera. Cisterciácký řád kolem roku 1300 vlastnil i řadu vesnic v okolí Lhenic, například Hoříkovice, Hrbov nebo Vadkov. Ve 13. století byl ve Lhenicích vybudován kostel. Vzhledem k umístění osady na živé obchodní cestě, která spojovalo Rakousko s Čechami a směřovala od Chvalšín přes Lhenice do Netolic a odtud dále do vnitrozemí Čech, byl lhenický kostel zasvěcen sv. Jakubu. Svatý Jakub býval patronem poutníků a obchodníků.

V roce 1437 připsal císař Zikmund některé vesnice zlatokorunského kláštera táborským měšťanům. Tábořský měšťan Zbyněk obdržel Lhenice, Újezdec, Vadkov a Vodice s ročním užitkem 60 kop grošů. Na počátku 15. století byly Lhenice sídlem rychty, do jejíhož obvodu patřilo dalších 10 vesnic. (Doubrava, Jáma, Klenovice, Lhota Ratiborova, Mičovice, Příslop, Újezdec, Vadkov, Vodice, Záhoří a dvě samoty - Zlín a Pizel. Po připojení k Táboru lheničtí odváděli peněžní a naturální dávky nové vrchnosti.

²² Městys Lhenice- historie městyse Lhenice.[online]. 2013.[cit. 2013-02-26]. Dostupné z:<http://www.lhenice.cz/>

K povinnostem patřilo posílat z každého domu jednu osobu tábořským v době konání podzimních honů na zvěř.

Táborští měšťané hledali cesty, jak zvýšit svůj příjem ze Lhenic. Účinným prostředkem byla snaha získat pro Lhenice povýšení na městečko. Po zaplacení určité peněžní částky jejich žádosti český král Ferdinand I. vyhověl. Panovník 21. ledna 1544 vydal v Praze listinu povyšující dosavadní vesnici Lhenice na městečko, udělil mu znak, právo pečetit zeleným voskem, svobodu trhu s výročním trhem na den sv. Jiljí a týdenní trh ve středu. Povýšením na městečko postupně vzrůstal hospodářský, obchodní a kulturní význam místa.

V držení města Tábora byly Lhenice pouze tři roky. Po potlačení povstání proti císaři jsou roku 1551 Lhenice s okolními vesnicemi postoupeny Vilému z Rožmberka.

V roce 1596 Petr Vok z Rožmberka povolil lhenickým měšťanům vařit pivo a svobodně je čepovat. Z každého větele vařeného piva dostávala vrchnost 6 grošů míšeňských. Roku 1600 prodal městečko Lhenice svému úředníkovi Martinu Grejnarovi z Veverí a na Mysletíně, aby jej ten po několika letech postoupil zpět Petru Vokovi z Rožmberka.

Z dochovaných písemných pramenů vyplývá, že již v 16. století zde bylo ovocnářství velmi rozšířeno. Z písemností velkostatku v Českém Krumlově se dočteme o opakovaných, převážně ovocných darech poddaných ze Lhenic na rožmberský stůl v rozmezí let 1557- 1574.

Rožmberský vladař „*milostivě a laskavě přijal tyto malé dary a vyjádřil přání, aby takových darů bylo co nejvíce, aby hostiny na zámku netrpěly nedostatkem*“.²³ Dary byly doprovázeny dopisy, k nimž byla připojena městská pečeť se znakem Lhenic.

²³ SOKA ČK, velkostatek Český Krumlov, sign. I. 7 C 2.

Popis znaku: Na modrém štítě je stříbrná hradební zeď s cimbuřím na obloučkovém podklenutí. Ve stínkách jsou střílny. Nad hradbou vzrůstá jabloňový štěp v přirozených barvách se žlutočervenými jablky.

O původu znaku, se dochovaly nejrůznější pověsti. Jedna z nich vypráví, že v Českých Budějovicích vypukla morová epidemie, takže se nikdo z okolí ani neodvážil do města vstoupit. Jen lheničtí neohroženě a vytrvale zásobovali celé město ovocem. Proto prý jsou ve znaku lhenická jabloň a budějovické hradby. Jiná pověst vypráví o vznešeném cizinci, který projížděl Lhenicemi. Místní mu nabídli míšeňská jablka²⁴.

Po vymření rodu Rožmberků v roce 1611 zdědil panství Jan ze Serinu. Po jeho smrti se majiteli stali Švamberkové. Lhenice formou císařského daru roku 1622 připadly do majetku rodu Eggenberků. V jejich držení byly až do roku 1719, kdy po vymření členů tohoto rodu připadly dědictvím Schwarzenberkům.

Ovocnářství si i v následujícím století udrželo významné postavení. Kromě dříve obvyklých a rozšířených jabloní se začínají objevovat třešně. Nejstarší písemný doklad pochází z roku 1689, kdy městské účty uvádí, že byly přijaty 2 zlaté a 21 krejcarů za třešně od Václava Paldy a Jana Šetra. Téhož roku koupil Václav Syrůček pro sebe, svou manželku a své děti „jednu třešni od obce pod křuntem svým ležící shora kě vsi Jámě shůra křuntu Blažeje Kryla nad cestou“²⁵. Příjem za třešně se od této doby objevuje v zachovaných účtech městečka ze 17. a 18. století pravidelně. Produkce ovoce dosahovala značné výše a přesahovala možnost spotřeby v obci samotné. Podnikaví pěstitelé vyváželi své produkty do okolí.

V 18. století nastaly výrazné změny v životě venkovského lidu po vydání patentu o zrušení nevolnictví z roku 1781. Byla odstraněna bezprostřední osobní závislost poddaných na vrchnosti. Ještě

²⁴ Seznam příloh, čs 1. - znak obce.

²⁵ Kniha příjmů a vydání městečka Lhenice z let 1688- 1689. SOkA Prachatice.

významnějším byl revoluční rok 1848. Bylo zrušeno poddanství. Tímto zákonem poddaní přestali být robotníky a stávali se plnoprávními občany a vlastníky půdy, kterou obdělávali pro sebe, a zároveň byla jejich půda zbavena všech naturálních a peněžních břemen. Základní otázkou zůstávalo placení náhrady za vyvázání se z robotních povinností. Náhrada na penězích byla stanovena na dvacetinásobek dosavadních ročních dávek. Výše dávek představovala pro zemědělce vysoké zatížení a často značné zadlužení.

Následující rok 1849 položil základy pro samostatnou působnost v obcích a městech. Lhenice byly připojeny do nově vzniklého politického okresu Prachatice. Do čela obce byl zvolen první starosta František Prauhofer.

Lheničtí občané žili obvyklými starostmi a problémy své nevelké obce. Vedle svých živností a sadů se souběžně mnozí věnovali spolkové činnosti. Řada spolků vyvíjela dlouholetou úspěšnou činnost a tvořila významnou kapitolu kulturního a společenského života.

S ohledem na základní charakteristiku Lhenic, tedy zemědělské obce, patřilo k primárním zájmům počasí. Bohužel, v historii nescházely ani různé mimořádné změny počasí, živelné pohromy či neúrodné roky.

1792 - 21. červenec - silný vítr značně poškodil stromy všeho druhu. Vzniklá škoda byla natolik významná, že se o ní dočteme ze zápisu městské rady.

„ Tak jakož den 21. Julii 1792 skrze povětrí přehrozný a vzniklý vítr (kterýž žádný nepamatuje) převeliké škody jak na lesním, polním tak také zahradním stromoví učinil, protož také Janova Tinhoфра hrušky velké na sadě velkým kvátem zlomil...“²⁶

1827 - 17. červenec - Lhenice, Hoříkovice a Třebanice postihlo velké krupobití. Tentýž rok byl mimořádně bohatý na sních.

²⁶ Protocoll na rozličná ouřadní jednání a poznamenání z let 1786-1817. SOKA Prachatice

1834 - velmi suchý rok, bez sněhu a dešťových přeháněk.

1837- 26. březen - napadlo velké množství sněhu.

1849 1851 – neúroda.

1890 - srpen - velké krupobití.

Mimořádné změny počasí nescházely ani v dalších letech.

1921 - nebývalé množství sněhu, jeho výše dosahovala až 75 cm, sníh způsobil mnoho škod v zahradách, lesích i na ovocných stromech.

1922 - velmi nepříznivé počasí, málo vláhy, sníh napadl již v říjnu.

1923 - červen velmi chladný, mrazy až do března 1924.

1927 - 12. 13. a 14. květen – mrazy, hustý sníh, došlo k poškození stromů, které byly v plném květu.

1929 - únor, napadlo nezvyklé množství sněhu (místy až 80 cm), mrazy až do - 40°C, červenec - větrná smršť, poškození sadů.

Srpen - katastrofální nedostatek vody, stromy usychaly. Ze záznamů v obecní kronice se dočteme, že uschlo až 9716 ovocných stromů.

1930 - sucho, málo sněhu, květy stromů napadeny housenkami.

1931- květen - velké krupobití, v jehož důsledku byla zničená veškerá úroda.

1934 - kruté mrazy, mladé stromky zničeny zvěří.

1935 - květen - rozkvetlé stromy zmrzly, v létě sucho.

1937- leden - holomrazy, přesto velká úroda.

Hospodářské výsledky byly pro sadaře zásadní. Výnosy z úrody byly často nejdůležitějšími příjmy v rodinách zemědělců. Byly ovšem tvrdě vydělané.

Z vyprávění pamětníků: *„Každý měl svou partu na česání, poněvíc rodinu, postavili boudu a žili si v přírodě, vlastně moc nežili, byli furt na žebříku, od světla do světla, lezli bosatý nahoru dolů jako opice, až jim*

naběhly nohy a k tomu řvali na špačky, ty nadělali škody, mrzáci! Každý peckař měl bič s krátkou rukojetí, aby ho mohli strčit do rukávu, co chvíli s ním zapráskal, rána jak z kvéru – a do toho drnčely řehtačky, celá familie řvala a Lhenice se třáslly jako v turecký vojně“²⁷.

Mnozí z obyvatel Lhenicka se v období sklizně měnili na kočovníky. Bylo tradicí, že jakmile byla sklizena úroda doma, pokud to bylo jen trochu možné, putoval sadař s celou rodinou „do handlu“.

„ Když byli hotovi doma, odjeli s partou do světa, třebaš až do Rumunška, nebo ještě dál na východ, kde prostě bylo něco k česání, jezdili jako cikáni. Vozejk, na něm skládací chajdu, bubínek na vaření, žebříky a koše a za vozem na šňůře táhli kozu, tu museli mít třebaš v Africe, bez kozy ani ránu a pod vozem v bedně měli slepice. Toulačka a robota. Ale když se vyvedla sezóna, dával takový peckař svý dceři větší věno než sedlák. Taková peckařská dcerka mívala proti selské výhodu - uměla dřít, ani nemukla. Byla tak vychovaná.. Dvakrát denně ji hnal tatík s naloženou nůši do Prachatic, to už měli vyšlapanou zvláštní peckařskou cestu, prodala třešně, a když byla šikovná, nakoupila na trhu v Prachaticích salát, ten zase prodala tady peckařům. Mohli se po něm utlouct. Taková peckařská dcerka bejvala lepší než desítistrychový statek. Dřič a prachy k tomu“²⁸.

Všechny historické mezníky doby zasahovaly do běžného života a dění ve Lhenicích. První světová válka, vznik Československa, přelomové období dvacátých a třicátých let.

Lidé pociťovali zvyšující se napětí ve společnosti, stále vzrůstající počty nezaměstnaných, či nacionální konflikty. Například v předválečných volbách 19. května 1935 získala nejvíce hlasů do poslanecké sněmovny a senátu ve Lhenicích fašistická strana, celých 442 hlasů. Vítězství Národní obce fašistické (NOF) nebylo

²⁷

STARÝ, Václav a kol. *LHENICE-ZAHRADA JIŽNÍCH ČECH (1283-1983)*. 1.vyd.MNV Lhenice, 1983.

²⁸ Seznam příloh, čs.2.- lheničtí v „handlu“.

náhodné. Na voličskou schůzi místní jednoty NOF těsně před volbami, tedy 16. května 1935, se osobně dostavil Rudolf Gajda a přednesl krátký projev. Výsledky ukázaly a potvrdily vzrůstající tendence fašistického hnutí v ČSR. Další vývoj dovedl celý svět k válečnému konfliktu. Druhá světová válka zasáhla i do života lhenických. Mnozí občané byli odesláni na nucené práce. Život pod německou nadvládou byl, tak jako v celém zbytku okleštěné republiky, veden snahou o přežití.

6.1. Lhenice po 2. světové válce

Po ukončení válečného běsnění a šťastném návratu perzekuovaných osob z nucené práce pro říši, či z koncentračních táborů, se celá obec postupně navracela k mírovému způsobu života.

Poválečné události z období těsně po květnu 1945 se dotkly i obyvatel Lhenic. Při odsunu německého obyvatelstva opustily obec pouze 2 rodiny občanů německé národnosti, ale cca 300 osob odešlo dosídlit pohraniční obce v okresech Prachatice, Český Krumlov, ale i okresy vzdálenější. Do procesu osídlení pohraničí se zapojovali většinou drobní a střední rolníci, nebo nemajetní občané dosud pracující jako námezdní síly v zemědělství. Počet obyvatel Lhenic se tímto způsobem snížil na 1100 osob.

Stratifikace obyvatel byla pestrá. Obec zůstávala soběstačnou téměř ve všech oblastech. Ve Lhenicích bylo zastoupeno množství řemesel. Výjimkou nebyla situace, kdy se jeden živnostník současně věnoval více oborům, například spojení pohostinství s dopravou.

V letech 1945 – 1948 mohli občané Lhenic využívat služeb těchto živnostníků:

Zaměření	Majitel živnosti	Další živnost
Doprava	Klouza (autobus)	Koloniál

	Simota	
	Rosenfelder	
Kartáčník	Mügl	
	Huleš Linhart	
	Šíma Jan	
	Majer Jan	
	Trnka	
	Huleš Adolf	
Krejčí	Machart František	
	Machart Jan	
	Machart Josef	
	Jaroš František	
	Erhart Arnošt	
Pletař	Brom Josef	
	Mášl Vojtěch	
	Majer	
	Trnka	
Truhlář	Nosek	
	Kozák	
	Tinhofer	
	Houška	Pohřební ústav
Kovář	Mičan	
	Sýkora	
Pekař	Košíček	
	Podlaha	
	Majer	
Řezník	Stehlík Roman	Pohostinství
	Kalíšek František	
	Hošna Tomáš	
Holič - kadeřník	Černý	
	Krš	
Pokrývač	Bísek	Pohostinství
Košíkář	Bláha	

Malíř	Pelikán	
Zelinář	Majer	
Cukrář	Trnka Jan	
Kolář	Sarauer	
	OBCHODNÍCI	
Koloniál	Elhenický Ludvík	
	Klauser František	
	Majer	
Potraviný	Boška Jan	
	Trnka Václav	
Trafika	Lev	
	Čížek	
Drogerie	Kozel Václav	
Elektro	Trnka Jan	
Textil	Rosenfelder . J	
Pohostinství	Hála (hotel Pod Stráží)	
	Gregora (U Šturmů)	
	Majer (U Pepíčků)	
	Jedlička	

Lhenci, podobně jako celá republika, s obavami sledovali dění na politické scéně a probíhající změny ve společnosti. Únorový převrat měl tvrdý dopad i na malé živnostníky. Mnozí ukončili své živnosti sami, zbývající byli zařazeni do tzv: „Komunálních služeb“. Jednalo se o poskytování služeb občanům pod hlavičkou obce, či národních podniků, nebo státních výrobních družstev, kde se z bývalých majitelů živností stali zaměstnanci. Byli sloučeni dle druhu poskytovaných služeb a řemesel, často ve svých vlastních domech a dílnách. Většina vlastníků malé živnosti byla současně i majitelem zemědělské půdy.

Téměř každá rodina vlastnila ovocný sad - třešnici, jabloně, švestky. Sad, který se předával z generace na generaci společně s pěstitelskými dovednostmi a celoživotními zkušenostmi. Pěstování ovoce bylo samozřejmě součástí života ve Lhenicích, podobně jako aktivity spojené s činností pěstitele. Celoroční péče vrcholila sklizní obvykle počátkem června a pokračovala až do podzimu. Mnohé rodiny se po sklizni své úrody nechávali najímat jako česáči na různých místech republiky. Stranou musely jít požadavky na komfort ubytování a stravy. Pracovalo se od slunka do tmy. Po úspěšné sezóně byla rodina zajištěna na delší čas. Vzhledem k tomu, že v soukromém sektoru si mohli čas zorganizovat a naplánovat dle potřeby, změna společenských a majetkových poměrů negativně zasáhla i tuto součást života lhenických občanů.

6. 2.LHENA - Ovocnářské družstvo výrobní a prodejní

Jedinou skutečností ovlivnitelnou pouze případnými výkyvy počasí, ale nepodléhající politickým a hospodářským změnám ve společnosti, byla produkce ovoce od místních pěstitelů. Myšlenkou, jak bezezbytku zpracovat úrodu třešní, se začali lheničtí zabývat ihned po osvobození.

V roce 1946 bylo založeno ovocnářské družstvo, které se po jednání mezi Místním národním výborem ve Lhenicích a hospodářským družstvem se sídlem v Netolicích mělo stát součástí hospodářského družstva umístěného v Petrově Dvoře u Netolic. S tímto rozhodnutím lheničtí pěstitelé nesouhlasili a založili si nové ***Ovocnářské družstvo výrobní a prodejní – LHENA.***

Začátek činnosti družstva Lhena byl investován složenými podíly a bezúročnými půjčkami. Družstvo začalo počátkem roku 1948 s výstavbou a adaptací na pozemku odkoupeném od Občanské záložny ve Lhenicích a sousedním pozemku bývalé pily pana

Václava Stehlíka. Již v první sezóně byla provozovna družstva natolik vybudována, že se mohly začít vyrábět kompoty.

Jako první byla vystavěna hala a kotelna. Obě stavby byly budovány za velké účasti obyvatelstva Lhenic a okolí. Pro kritický nedostatek cukru na trhu byly ovocné kompoty v první sezóně vyráběny pouze ve vlastní šťávě. Pracovní zařízení bylo primitivní. Po dobu konzervářské sezóny zde pracovalo až 24 zaměstnanců, mimo sezónu pouze několik. V roce 1948 vyrobila LHENA 79 tun ovocných kompotů a konzervované zeleniny. Jako správný hospodář, tak, aby mohlo být zpracováno veškeré vadné ovoce, zažádalo si ovocnářské družstvo také o povolení pálit ovocný líh. V době řízení o této žádosti však došlo ke znárodnění lihovarského průmyslu a od této výroby družstvo následně upustilo.

Se změnou poměrů v Československu po převzetí moci komunistickou stranou již nebyla žádoucí existence ovocnářského výrobního družstva, zejména, byla-li členská základna včetně představenstva a dozorčí rady tvořena 75% z vesnických boháčů²⁹. V měsíci dubnu 1950 soudruzi z ONV Prachatice navrhli utvořit ze LHENY celookresní družstvo a provést příslušná opatření směřující nejen k náboru nových členů, ale i řádnému prokádování členů stávajících. O úspěšnosti tohoto záměru se můžeme dočíst v obecní kronice. Družstvo Lhena vykazovalo splnění 4. roku pětiletky prvé ze závodů na okrese Prachatice. Prvenství svědčilo o dobré prosperitě při převzetí družstva do národního podniku. V lednu 1953 bylo družstvo LHENA převzato národním podnikem Jihočeská Fruta v Českých Budějovicích jako provozovna 08.

6. 3. Zakládání JZD na Lhenicku

Přeměna venkova prostřednictvím kolektivizace zemědělství pokračovala a probíhala v celé zemi. Jednotná zemědělská družstva

²⁹ Seznam příloh, čs.3.- Lhena.

byla zakládána i v nejmenších vískách a vesničkách. V tisku, rozhlase i v dokumentárních filmech byly pravidelně prezentovány úspěchy sdružených zemědělců. Družstevníci při prvních jarních orbách, při slavnostním rozorávání mezí, zachyceny byly společné setby, sklizně. Na žňové práce a sklizeň sena s nadšením jezdili studenti a pracující z jiných oborů o prázdninách, nebo po ukončení své pracovní doby, či o volných nedělích. Veřejnost byla informována a přesvědčována o nadšeném plnění a překračování plánů zemědělců, i o stále se zvyšující úrovni života na vesnici.

Oprávněné obavy z nadcházejících časů jen těžko mohla uklidnit proklamovaná hesla z rozhlasu, tisku či ideových letáků. Bylo naprosto zřejmé, že komunistická strana nemá v úmyslu řídit se zákony, ale v co nejkratší době zničit selský stav, bez ohledu na zvolené metody, formy a způsob likvidace. Potvrzením těchto obav se v roce 1951 stalo nové nařízení vlády o úpravě zásobování na lístky. Obecní kronikář ve Lhenicích tuto skutečnost zaznamenal.

Lístky: „budou na cukr, na všechny ostatní potraviny, lístky na mýdlo a šatenky. Žádné lístky nedostanou vesničtí boháči a podnikatelé zaměstnávající pracovní síly, jako i příslušníci jejich rodin, s výjimkou dětí do 18 let. V zemědělství budou dostávat lístky na cukr a potraviny a šatenky jen ti pracující a jejich rodinný příslušníci, kteří mají splněny své dodávkové povinnosti. Totéž platí o JZD“³⁰.

Příslušné národní výbory dohlížely na dodržování pokynů. Kopie nařízení hovořící o nesprávném postupu z okresu Prachatice³¹.

³⁰ Obecní kronika města Lhenice 1949-1958.[online]. 2013. [cit. .2013-24-02]. Dostupné z: <http://digi.ceskearchivy.cz>.

³¹ SOKA Prachatice – „ Výdej šatenek – kontrola nařízení ONV PT“.

8/ Výdej š a t e n e k dětem zemědělců.

Některé národní výbory vyřazují dětem, které dovršily 1 roku šatenky pro zaměstnané a to i dětem rodičů, neplničů.

Upozorňujeme, že tyto děti od 1.7.1952 obdrží šatenky po dovršení 1 roku jen v těch případech, kdy rodina v rozhodné době výdeje šatenek /k 1.lednu 1952 nebo po splnění náhradním za rok 1951 koncem ledna 1952/ měla na vydání šatenek nárok.

Bude vydána v takových případech dětem těch rodin, které dostaly šatenky na rok 1952 podle návrhu KNV, protože jim byla povolána výjimka z vyhlášky a směrnic i když v těchto případech by o výdej podle návrhu MNV a ONV rozhodoval KNV.

Dětem těch rodin, které šatenky neobdržely ani na počátku roku, ani v době povolených výjimek, šatenky vydávány již nebudou.

Nadřízené orgány na úrovni kraje prostřednictvím předsedy krajského národního výboru dohlížely na práci funkcionářů místních organizací komunistické strany. V centru zájmu byly především politická vyspělost a uvědomělost, které měly vést prostřednictvím plnění zadaných úkolů k zajištění vedoucí úlohy strany. Například v důvěrném dopisu předsedy Krajského národního výboru v Českých Budějovicích určeném předsedovi Okresního národního výboru v Prachaticích ze dne 5. října 1951 je vytýkána nedostatečná důslednost při čištění smluv v obilí a výkup, který měl být splněn na 120%. Také dodávky brambor a mléka nejsou příliš uspokojivé. Kritika se zmiňuje o tom, že toto proběhlo pouze papírově a proti kulakům byl zvolen co nejmírnější postup.

„Tímto způsobem rovněž podporujeme vesnického boháče, který využívá svých výrobních prostředků a zavazuje si malé zemědělce a pracující z měst. Tyto jasné důkazy svědčí o tom, že lidová správa nevede důkladný třídní boj proti vesnickému boháči a neplní zde svou funkci“.

Následná doporučení: *„Likvidace smluv u vesnických boháčů je třeba provést v několika dnech. Proti vesnickým boháčům neplničům je třeba zvlášť postupovat tvrdými zářky, místní národní výbory necht' označí předměty, vhodné pro exekuci, jsou to zejména výrobní prostředky, jako například těžké stroje, které vesniční boháči mají ještě namnoze ve svém držení, a exekuce proti nim je třeba provést urychleně tak,*

aby uložená pokuta byla v nejkřatší době realizována, což je možné po návrhu místního národního výboru a politickém odhalení vesnického boháče“³².

Veškeré politické dění v Československu včetně kolektivizačních procesů se uskutečňovalo pod bedlivou kontrolou prověřených a následně pověřených pracovníků. Hlavní slovo měli spoluobčané a sousedé ve vesnici. V této těžké a náročné době se nejlépe projevíly charaktery lidí a vzájemné mezilidské vztahy. Doba nahrávala kariéristům, prospěchářům a umožňovala osobní msty z malicherných příčin s tragickými následky pro celé rodiny, často jen z pouhé závisti a malosti. Upřednostňována byla pokřivená morálka, která konala ve jménu všeho lidu a komunistické ideologie.

Společným znakem všech nově vzniklých JZD byla skutečnost, že dobrovolně vstupovali především malí a střední rolníci. Majetky zakládajících členů, přeměněné na vklady, nebyly nijak výrazné. Často byly na stejné úrovni i hospodářské zkušenosti, dovednosti, znalosti. I přes důraznou ideovou podporu neměla první družstva dlouhou životnost. Rozhodujícím faktorem byla absence mechanizace, rozdrobenost a kvalita půdy obdělávaných pozemků. Činnost JZD byla podporována sliby o vysokých výnosech a lepších výdělcích s menší námahou, jako důsledek kolektivního hospodaření. Realita byla jiná. Byli sdružení, byli kolektiv, ale pracovali převážně ručně, bez slibovaných výdobytků. Obdobná situace, která panovala v celé republice, se dotýkala i zemědělců na Lhenicku.

Lhenicko sestává z několika menších vesnic a vesniček, jejich příslušnost ke Lhenicím je potvrzována školní docházkou dětí z těchto obcí, společným farním kostelem, lékařem, dříve i četníkem a společnými obecnými záležitostmi. Kolektivizační úsilí zasáhlo všechny vesnice z okolí Lhenic, z nichž některé jsou dnes samostatnými obcemi, ale v inkriminované době tvořily součást

³² Seznam příloh, čs. 4. -likvidace smluv obilí.

Lhenic. Jsou jimi Brusná, Hoříkovice, Hrbov, Jáma, Klenovice, Lhota Ratiborova, Mičovice, Třebanice, Třešňový Újezdec, Vadkov, Vodice. Kulaci, vesničtí boháči, neplniči a nepřátelé lidu, byli označeni a objeveni téměř ve všech osadách Lhenicka. Ve většině případů byl společným jmenovatelem obviněných, odsouzených a v mnoha případech vysídlených sedláků, nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení, záškodnictví a neplnění předepsaných dodávek. Dodávkové kvóty byly třídně koncipované směrnicemi KSČ.

Následující popisy jednotlivých zemědělských družstev čerpají z ideologické publikace oslavující kolektivní způsob hospodaření na okrese Prachatice. Autoři publikace se z pochopitelných důvodů nezmiňují o obětech kolektivizačního procesu na Lhenicku. Socialistické charakteristiky jsou doplněny o konkrétní kauzy perzekuovaných rolníků. Sankce byly trestem třídním. Měřítkem byl rozsah jejich majetku, ne závažnost provinění.

6.3.1. JZD VODICE

Na Lhenicku bylo první JZD založeno ve Vodici v roce 1949. Bylo to JZD I. typu a mělo osm členů, ale i přes všestrannou státní podporu se po dvou letech rozpadlo. Druhý neúspěšný pokus proběhl v roce 1956. V roce 1958 bylo družstvo založeno potřetí. Prostřednictvím politických brigád byli získáni všichni hospodáři. Krátká zmínka proběhla i v okresním tisku, a to v týdeníku Hraničář, vydávaném Radou ONV v Prachaticích, konkrétně v čísle 35/1958 ze dne 27. 11. 1958³³. Družstevníci v roce 1949 započali s přestavbou stodoly na vepřín a byl zakoupen první traktor. Situace v JZD nebyla příliš dobrá a v roce 1962 bylo družstvo ve Vodici sloučeno s JZD Lhenice³⁴.

³³ Seznam příloh, čs .5.- založení JZD Vodice.

³⁴ Lang, Fr. a kol. 30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

6.3.2 JZD KLENOVICE

Roku 1949 bylo založeno také JZD v Klenovicích. Původně zcela německá obec, osídlená po druhé světové válce českými rolníky z okolí. Všichni osídlenci však členy družstva nebyli a polní práce prováděli samostatně. V září 1950 došlo k rozorání mezí a všichni zbývající osadníci přistoupili do družstva. JZD mělo 31 členů. Roku 1951 začala adaptace starých objektů na společnou stáj pro 66 kusů. V dubnu 1952 JZD započalo s výstavbou družstevního vepřína a drůbežárny. V letech 1953 - 1958 byla vybudována salaš na 100 kusů krav. Pracovní jednotka dosáhla 13,26 Kčs a v roce 1962 došlo ke sloučení s JZD Mičovice ³⁵.

6.3.3. JZD MIČOVICE

V Mičovicích byl ustaven přípravný výbor 28. 11.1950. JZD zde bylo založeno 2. 9. 1952. Začalo se společně hospodařit a byly rozorány meze. Členská základna vzrostla z počátečních 23 na 38 členů. Adaptace stáje na 42 kusů hovězího dobytka byla provedena v roce 1953. JZD se ve svých počátcích bez mechanizace a zkušeností potýkalo s velkými nesnázemi. Někteří družstevníci podávali odhlášky z družstva ³⁶. V letech 1957-1958 byly vybudovány družstevní objekty - porodna prasnic, kravín pro 96 dojnic, teletník pro 50 telat a sklad píce na 20 vagónů. V roce 1962 bylo JZD Mičovice spojeno s JZD Jáma ³⁷.

Za reakcionáře byl označen jeden z rolníků hospodařící v Mičovicích, který odmítl spolupodílet se na vzniku JZD. Pan Matěj Šíma, jako vlastník zemědělské usedlosti hospodařící na pozemcích

³⁵ Tamtéž

³⁶ Seznam příloh ,čs. 6. –

odhláška z družstva.

³⁷ LANG, František a kol. *30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice*, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

o výměře 18,9 ha zemědělské půdy, včetně 4 ha lesa, byl odsouzen Lidovým soudem v Prachaticích jako nepřítel lidu a vesnický boháč k trestu odnětí svobody nepodmíněně v délce trvání 4 měsíců a peněžitému trestu 500,- Kčs. Dle zápisu v trestním spise realizace rozsudku proběhla, včetně vyklizení bytu, propadnutí veškerého jmění a vysídlení na Státní statek Nový Dvůr u Lhenic.

6.3.4. JZD HRBOV

JZD „Vítězný únor“ bylo založeno 27. února 1956 v Hrbově. Zpráva o založení nového JZD následovala ³⁸. Obec má příznivou polohu a půda v Hrbově byla vhodná pro intenzivní pěstování obilovin. Plánovaná pracovní jednotka byla již v prvním roce překročena a dosáhla na 19,50 Kčs. V roce 1958 si družstevníci v Hrbově polepšili dokonce na 21,- Kčs za jednotku. Družstvo vybudovalo nový kravín na 96 kusů. V roce 1960 vyvstaly problémy se špatnou pracovní morálkou i organizací práce a pracovní jednotka výrazně poklesla na 14,- Kčs. Řešením kritické situace bylo v roce 1962 sloučení s JZD Lhenice ³⁹

6.3.5. JZD JÁMA

JZD v Jámě bylo založeno 29.11.1955 vstupem všech zemědělců, celkem 27 členů. Členská základna se rozšířila během pěti let na 32. Samostatně začalo družstvo hospodařit od 1. 4.1956. Byl sveden dobytek a rozorány meze. V témže roce se započalo s adaptací stodoly na kravín o kapacitě 64 kusů a byl zakoupen první traktor. Vepřín a drůbežárna na 200 slepic byly postaveny v roce 1959. Počáteční potíže: obec nebyla elektrifikována, špatná komunikace, roztříštěnost pozemků, nedostatek stájových kapacit,

³⁸ Seznam příloh, čs.7.- založení JZD Hrbov.

³⁹ LANG, František a kol. *30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice*, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

nedostatek strojů. Pomoc orgánů byla velmi potřebná. V roce 1962 došlo ke sloučení s JZD Mičovice ⁴⁰.

Tolik stručná charakteristika o založení a počátečních problémech zemědělců v Jámě z pohledu účelové publikace.

Z krátkého nahlédnutí do zápisů v soukromé kronice vesnického kronikáře pana Václava Broma z Jámy z let 1945 – 1956 je zřejmé, že komunistická strana se při socializaci vesnice skutečně nezastavila před ničím.

Zápis z roku 1949 - úryvek: *„Dnešního dne, tj. 1. března, začal jsem znovu pokračovati v záznamech, ve kterých jsem byl nucen na čas se omeziti. A sice proto, že přišel příkaz, jak a v jakém duchu má býti kronika vedena. Proto bylo nutno zakoupiti knihu novou. Tuto ponecháváme pro nás a v ní bude pokračováno tak, jak toho žádá selská čest a naše národní povinnost. Ve znamení komunismu, který ovládl celé řízení našeho státního systému byl po celé republice zaveden socialistický řád. Jsou i takové plány, dle kterých i počasí musí se řídit dle příkazů pánů komunistů. Zjevně už cítit je, že není nad dělníka a všechno jiné musí jít stranou. Živnostník, obchodník, sedlák, to jsou zbohatlíci a reakcionáři. Pro nás rolníky vymysleli už spoustu věcí, aby nás znemožnili. Dodávky ukládají se tak velké, že už nejsou ku splnění. Pro rok 1949 předepsali nám k dodání 55 200 litrů mléka ze 64 krav, takže někdy není ani sběračka mléka v domě. I vajec je předepsáno jednou tolik, co za Němců. A tak je se všemi dodávkami obilí dobytka hovězího a vepřového i jatečnou drůbeží. Za nedodané musí se zaplatit pokuta. Napsali si smlouvy a ty musí každý splnit. K tomu ještě sedlák, jehož výměra obnáší nad 15 ha, musí dáti více na všem a mimo to, i kdyby všechno splnil, nemá nárok na šatenku a pozbývá nárok na poukazy na pracovní obuv a oblek. Pro ně zařídili volný trh, na kterém si může takový sedlák koupit košili od 1000 Kčs výše.*

⁴⁰ Tamtéž

Sváteční polobotky od 2500 Kčs výše. . . . A co prodej? Za obilí - žito 350 Kč, pšenice za 400 Kč, mléko litr od 3,50 do 4,50 Kč. To mají být příjmy pro koupě na volném trhu. Na jedno ošacení pro jednoho člena z rodiny by nestačila celoroční sklizeň a druzí by mohli zůstat naří. Tak se dnes vede sedlákům v bolševickém ráji a to všechno se dělá záměrně, aby nás nahnali do kolchozů“.

Zápis z roku 1951 - úryvek: „Jdeme do nového roku, zas blíže tomu vytouženému blahobytu. Třetí rok pětiletky začal rozpisem dodávek. Měli jsme předepsáno: žita 130 metráků, bylo dodáno, mléko na stanovený stav 90 krav 56 000 litrů“.

Zápis z roku 1952 - úryvek: „Ku veškeré práci na svém však přibývala ještě práce jinde, různé brigády na státní statky a lesy do okolních JZD. Tak v sena, ačkoli jsme sami neměli skončenou senoseč, museli od nás se sekačkami posekat na 40 ha v záhořském JZD (uvedena jména dotčených rolníků). Na proorání brambor, na svážení a výmlat obilí. . . . Při těchto pracích měli všichni příležitost uvidět hospodaření na JZD a na statkách. Nedoschlá sena a mokrá svážená do stodol i za deště. Mokré obilí sváženo do stodol a k mláticím strojům na poli. Celé kopy vytlučeneho zrna, které nemělo ani cenu krmného obilí. Nadávky členů JZD na ONV a zas naopak. Statisíkové škody pro národ a co bylo? Nic se nestalo. Kdyby to udělal kulak, bude přinejmenším vyhnán ze svého statku, na kolik let zavřen, nedopadlo - li by to huře. A zde to bylo dobré. A ta chuť k práci u členů, jako když pracuje pro cizího a ne pro sebe“.

Zápis z roku 1953 - úryvek: „Jak byly v roce 1952 zrušeny vázané vklady, byla v roce 1953 od 1. června zavedena nová měna. Tak se stali přes noc z bohatých chudáci a z chudých žebráci. Jednotné zemědělské družstvo dodnes u nás založeno nebylo“.

Zápis z roku 1954 - úryvek: „Tohoto roku se odbývaly dvoje volby. Za jara to byly volby do MNV, ONV a KNV a na podzim do Národního shromáždění. Tyto volby se nazývaly svobodné. Krátce se zmiňuji o postupu. Volila Národní fronta pod protektórátem KSČ. Navržení členů NV nepadalo na váhu a bylo vyřešeno mezi referentem ONV a dosavadním předsedou našeho výboru. Do KNV v Českých Budějovicích byl navržen Slovák J. K. ze Záhoří, straník KSČ, analfabet“.

Zápis z roku 1955 - úryvek: „Dobrovolně se žádána družstva již nezakládala a mnohá stará družstva se rozpadala. Proto se musil pustiti vítr do tvrdých palic selských, aby se z družstev nejenom nerozeběhla, ale aby ještě mnoho nových družstev stvořily. A tak se začali zemědělci prohánět. Cestičky se k tomu našly. Byly to jednak nesplněné dodávky, pak zde byli kulaci a lidé podezřelí z neloajálního postoje k stávajícímu režimu. Začalo se s prohlídkami podezřelých osob, jezdily kriminálky po vsích a nepohodlný zemědělec se prostě vysídlil. Nevzali si z domova mimo šatstva a nábytků nicého a šli na státní statek pacholčit. Mnohý byl na konci zavřen. I jinak byli šikanováni, takže nebylo východiska nežli vstupem do JZD, aby se zbavili toho nemožného života. A tak ku konci roku 1955 byla založena družstva u nás v Jámě, ve Vadkově, ve Vodici, v Hrbově a obnovena a zesílena družstva v Mičovicích a v Třešňovém Újezdě“.

Zápis z roku 1956 - úryvek: „A rok 1956 se skončil ve znamení nového obecního zřízení společného hospodaření. Pochopitelně, že nový život přinesl do obce velkou změnu v životě všech občanů a nastal z toho v obci veliký zmatek. Objevily se zcela jiné povahy v lidech, o kterých se dříve za soukromého hospodaření nevědělo“⁴¹.

Události zaznamenané v soukromé kronice doplňují a dokreslují informace a údaje získané formou oral history. Rozhovory s jedním

⁴¹ FENCL, Pavel a František ZÁMEČNÍK. *Jáma: ze života jihočeské vesnice*. 1. vyd. V Jámě: Sbor dobrovolných hasičů, 2007, 211 s. ISBN 978-80-239-9308-0.

ze zakládajících členů JZD v Jámě, Ing. Tomášem Štroblem, jsou neocenitelným historickým pramenem a svědectvím doby zakládání socialistických zemědělských podniků na Lhenicku.

Zemědělci v Jámě po roce 1946 nestačili na plnění předepsaných, nesmyslně vysokých dodávek. Od roku 1949 probíhala masivní kampaň. V první fázi v letech 1951-1952 se zemědělci udrželi, ale roky 1955-1956 byly rozhodující, zlomové. V rámci stranické politiky zaznívala ideově zabarvená hesla, například, že socializace vesnice není možná bez kolektivizace vesnice. Půda byla brzdou, neboť znesnadňovala socializaci vesnice, byl zde velký počet drobných zemědělců - vlastníků půdy.

Založení JZD v Jámě předcházela velmi intenzivní agitace. Odbor zemědělství při ONV v Prachaticích organizoval výjezdy do vesnic. Zde byl důrazně vyžadován vstup do JZD. Pod pohrůžkou „neplniči mohou být potrestáni, narušují výživu národa“. První na řadu přišli malozemědělci, u kterých si nedovolili tvrdě postupovat. Status dobrého člověka byl přiznán rolníkům do 5, 10 a 15 ha. Agitační dvojice obcházely jednotlivá hospodářství a přemlouvaly majitele ke vstupu do JZD. V obci bylo 5 usedlostí s majetkem nad 15 ha půdy. Nejprve volili agitátoři metodu slibů a lákavých nabídek. Kolektivní zemědělství je výnosnější, budou si všichni pomáhat, nikdo o nic nepřijde, nebude dřina. Nikdo z hospodářů však na tyto pochybné sliby nereagoval požadovaným způsobem.

Docházelo k postupnému navyšování povinných dodávek. Neplnění mohlo být použito jako důvod či záminka k perzekucím a trestnímu stíhání. Na sedláky vlastníci půdy o výměře vyšší než 15 ha se používaly i jiné metody. Velcí rolníci neměli žádná práva. Byly jim odepřeny potravinové lístky, ošacenky, poukazy na obuv. Zavedeny byly dvojí ceny pro soukromě hospodařící zemědělce. Ceny potravin za lístky v poměru s cenami na volném trhu byly absolutně nesrovnatelné. Cena za kilogram cukru na volném trhu se vyšplhala až na 100,- Kčs. Také u potomků „nespolupracujících zemědělců“,

byl aplikován jiný přístup. V případě pana Tomáše Štrobla bylo rozhodnuto při podání přihlášky na střední školu tuto přihlášku nedoporučit, protože jako syn velkého zemědělce neměl nárok. V obdobných záležitostech týkajících se dalšího vývoje a života jednotlivce byla vždy „dotazována“ domovská obec. V této kauze byli představitelé obce vedeni myšlenkou, že každý hospodář přivede do JZD svého nástupce.

Vesnická soudržnost se projevila v Jámě nepříliš obvyklým způsobem. Sousedé si navzájem vypomáhali při plnění náročných dodávkových povinností. Každý měl obavu z toho, aby právě v jejich obci nebyl nějaký souseď označen za kulaka. Tito neustále odmítali podílet se na vzniku JZD a na procesu kolektivizace. Z pohledu vládnoucí strany byl jejich vliv ve vesnici na překážku socializace vesnice. Měli značnou ekonomickou sílu ve vesnici a tudíž i výrazný vliv na druhé lidi. Cílem následných politických tlaků bylo zbavit se tohoto nežádoucího vlivu. Výkonné orgány tedy přikročily k razantnějšímu postupu. Jedním ze zemědělských referentů, nechvalně proslulých na okrese Prachatice, byl soudruh Kalkus. Velmi rád a často se při jednání s hospodáři vyjadřoval: „Není problém Vás v dohledné době vystěhovat“. Dle vyjádření pamětníka byla dominantní a rozhodující příčinou vstupu do JZD a odevzdání majetku obava z represí, podpořená několika případy vysídlení sedláků s celými rodinami z vedlejších obcí. Toto rozhodnutí bylo velmi bolestné. Vesměs se dotýkalo sedláků, jejichž rod na dotčených usedlostech hospodařil několik století.

Pro většinu rolníků byla absolutní představa „že o vše přijdou“, spojená s averzí ke společné práci. Tato byla výraznou změnou, neboť na kolektivní způsob práce nebyli zemědělci zvyklí. Po vzniku JZD se tlak na zemědělce záhy zmírnil, opadl strach z vazby a trestu a dostavil se určitý pocit ochrany v družstvu. Mnozí členové JZD šli do lepšího, žili jako lidé. Došlo k postupné proměně vesnice, která byla přínosem. Zlepšilo se i zabezpečení lidí. Půda zůstala jejich, ale tradice ustupovala pomalu. JZD mělo oprávnění s půdou členů

hospodařit, včetně stavby na této půdě, a to bez souhlasu majitele. Výjimkou byly bytové účely, při kterých se půda od vlastníků vykupovala.

JZD v Jámě bylo založeno 27. listopadu 1955, kdy všichni zemědělci v obci v jeden den společně vstoupili do družstva. Svůj majetek sdružilo 16 hospodářství s celkovou výměrou cca 190 ha zemědělské půdy. V důsledku předchozích událostí proběhl vstup rolníků do JZD „dobrovolně povinně“. Členové družstva si zvolili z vlastních řad rostlináře, živočišáře, účetního. Vnesený majetek, zvířata a zásoby krmiv, to byl základ hospodaření JZD. Jejich stav byl na dobré úrovni, přesto z prvopočátku JZD nemělo téměř nic a žilo z podstaty. Počáteční vybavení JZD ve strojích a vozech bylo spojeno s primitivismem. Neexistovaly ani odpovídající prostory pro ustájení dobytka. Společně hospodařit začali družstevníci v Jámě v roce 1956. Důvodem časového posunu od doby založení družstva byla skutečnost, že vzniklé družstvo nevlastnilo potřebné zásoby ani výrobní prostředky pro společné hospodaření. Jediným kladem na samém počátku byl dostatek pracovních sil, při značném zastoupení mladých členů družstva. Svod dobytka byl uskutečněn až březnu 1956⁴². Práce byla normovaná v pracovních jednotkách. Součástí mzdy byly naturálie dle odpracovaných jednotek, peněžní složka mzdy byla často 3 - 4 měsíce zpožděna. K přilepšení v počátcích JZD, k obživě členů rodiny a doplnění špatné ekonomické situace, napomáhal záhumenek. Kousek půdy u domu, určený pro vlastní potřebu, bez odvodů, bez daňové povinnosti.

Vznikem JZD byla ukončena dlouhá etapa soukromého hospodaření a zahájena nová etapa života místních zemědělců. Proces kolektivizace pokračoval neutuchajícím tempem i v dalších vesnicích.

⁴² Seznam příloh, čs 8.-svod dobytka v JZD Jáma.

6.3.6. JZD TŘEŠŇOVÝ ÚJEZDEC

V obci Újezdec byla již v roce 1952 provedena hospodářsko-technická úprava pozemků a rozorány meze. Na paměť tohoto počínu byla obec přejmenována na Třešňový Újezdec. V družstvu bylo sdruženo 20 hospodářství s celkovou výměrou cca 164 ha. Mezi družstevníky nastaly rozpory, v místě vyvstaly třídní boje. Došlo k likvidaci dvou selských usedlostí a družstvo se rozpadlo ⁴³. Oba vlastníci zlikvidovaných hospodářství byli Lidovým soudem v Prachaticích odsouzeni k následujícím trestům:

Pan Josef Vincík byl obviněn a shledán vinným z podvodu, z šíření poplašné zprávy a z ohrožení jednotného hospodářského plánu. Byl odsouzen k nepodmíněnému odnětí svobody v trvání 3 let, k peněžitému trestu 5000,- Kčs a propadnutí jmění.

Pan Jan Joun byl obviněn z neplnění dodávek, z nepřátelství k lidově demokratickému zřízení. Lidový soud vynesl rozsudek. Trest nepodmíněného odnětí svobody v trvání 1 roku, peněžitý trest 2000,- Kčs, propadnutí jmění, zákaz pobytu v rodné obci a vysídlení na farmu Kratochvíle u Netolic.

Druhý pokus o založení JZD proběhl v listopadu 1956, situace však byla kritická. Družstvu se v prvním roce společného hospodaření nedařilo dobře. Pracovní jednotka byla 5,- Kčs. V roce 1958 pracovali zemědělci v JZD Třešňový Újezdec půl roku zadarmo. Situací v JZD se zabýval také stranický tisk. V čísle 4/1958 týdeníku Hraničář ze dne 8.2.1958 byl uveřejněn článek nazvaný „Na co nesmíme zapomínat“. Článek kriticky hodnotil plnění plánu v dodávkách mléka a poukazoval na nesprávné postoje zemědělců ⁴⁴.

⁴³ Lang, Fr. a kol. 30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

⁴⁴ Seznam příloh, čs.9.-problémové mléko.

6.3.7.KULAK – František Hamberger

V obci Vadkov se hovořilo o založení družstva již od roku 1953. Samotnému aktu založení JZD ve Vadkově předcházely události zásadního významu. Také zde byl vytipován, odhalen a souzen nepřítel lidu. Procesu s kulakem, panem Františkem Hambergerem, se budeme věnovat podrobněji.

Pan František Hamberger po skončení druhé světové války zastával v obci funkci předsedy MNV. Od spoluobčanů dostal důvěru, aby zastupoval své sousedy v obecních záležitostech. Pan Hamberger jako spolumajitel zemědělských pozemků a soukromě hospodařící rolník s majetkem o celkové výměře téměř 25 ha zemědělské půdy byl obviněn ze spáchání trestného činu ohrožení jednotného hospodářského plánu ⁴⁵.

Z kopie protokolu o jeho výslechu vyplývá, že tento proběhl 23. října 1952. V úvodu jsou vyplněny údaje o dosaženém vzdělání, rodinném stavu a také zaměstnání do roku 1945. Následuje název a adresa nynějšího zaměstnavatele. Zde se dočteme „samostatný zemědělec ve Vadkově, čp.11“. Nechybí údaje o majetkových poměrech - u zemědělců výměra pozemků. V tomto případě 22,48 ha. Pokračují rodinné poměry, veškeré informace o manželce a veřejné funkce, či akademické tituly. Nechybí předchozí tresty soudní. Zde je uvedeno „údajně zachovalý“. Velmi důležitá je část o politické příslušnosti. Nikdo z rodiny není nikde organizován, tedy ani v komunistické straně ⁴⁶.

Pan Hamberger k plnění dodávek v roce 1951 uvedl objektivní příčiny neplnění. Lněné semeno, které obdržel z hospodářského družstva a zasel, nebylo požadované kvality a úroda byla malá, neměl plánovaný stav dobytka a nemohl splnit uvedený kontingent. Dodávku vlny také nemohl splnit, protože nevlastnil žádné ovce.

⁴⁵ Seznam příloh, čs.10.b.-trestní oznámení.

⁴⁶ Seznam příloh, čs.10 a.-protokol o výslechu..

Dodávkovou povinnost u drůbeže s předpisem téměř na 16 kg nemohl dodat, neboť mu hejno kachen v letních měsících přejel dodávkový automobil Osvobozené domácnosti projíždějící obcí. V roce 1952 měl v hospodářství obdobné problémy. K dodání dostal i předpisy na seno a slámu, které splnil, na důkaz čeho předložil doklad. Dodávky drůbeže nemohl splnit z důvodu toho, že veškerou drůbež spotřeboval v domácnosti, neboť jiné maso neměl, protože kupoval na volném trhu. V dodávkách mléka měl podstav dojníc. K dodávkám mléka dále doplnil, že i přes značnou výměru luk měl sena dostatek, ale v nevalné kvalitě (kyselé), díky umístění luk v mokřinách a u potoka. Toto nemohlo tvořit kvalitní krmivovou základnu⁴⁷.

Pro správný průběh soudního procesu s nepřitelem lidu bylo nutné doložit svědectví občanů potvrzující oprávněnost obvinění a závadný charakter kulaka. Pokud se jej nedostávalo, bylo o něj požádáno⁴⁸. Žádost o doplnění vyžádaného svědectví od předsedy MNV ve Vadkově nepotvrzuje úmyslnou nedbalost pana Hambergera při plnění dodávkových úkolů⁴⁹. Jako kulak a zapřisáhlý nepřítel lidově demokratického zřízení a poslušný přísluhovač balonkářů byl spravedlivě odměněn nepodmíněným trestem odnětí svobody v délce 3 měsíců a peněžitým trestem 3.000,- Kčs a ztrátou občanských práv. Lidový soud v Prachaticích vynesl rozsudek. Informace o náležitém potrestání se do povědomí široké veřejnosti dostávaly především prostřednictvím dobového tisku. Speciální letáky byly jednou z běžně používaných forem propagace. Informovaly o „hněvu lidu“ a byly spojené s ideovými výzvami⁵⁰.

Na některé sedláky se vztahovala prezidentská amnestie vyhlášená 4. května 1953. Mezi ně patřil i František Hamberger, což

⁴⁷ Seznam příloh, čs.10.a.- protokol o výslechu.

⁴⁸ Seznam příloh, čs.10. c.- doplnění svědectví.

⁴⁹ Seznam příloh, čs.10 .c.- doplnění svědectví.

⁵⁰ Seznam příloh, čs.10. e.- dobový leták.

dokládá zápis v jeho trestním spisu, potvrzující nezavedení trestního řízení⁵¹.

6.3.8. JZD VADKOV

27.11.1955 se sešli malí a střední zemědělci z 25 zemědělských závodů a se 44 členy a 290 ha půdy začali. Bylo založeno družstvo III. typu. Družstvo začalo hospodařit samostatně od 1.4.1956 svodem dobytka a rozoráním mezí. Byla zahájena výstavba vepřína, kravína na 96 kusů a 2 skladů píce. Pracovní jednotka v prvním roce hospodaření byla 9,60 Kčs, druhým rokem 12,- Kčs. Roku 1960 se družstvo spojilo s družstvem Třešňový Újezdec⁵².

6.3.9. JZD LHOTA RATIBOROVA

Přírodně je Ratiborova Lhota pokračováním oblasti Jáma - Mičovice - Lhenice. Úroveň zemědělské výroby zde byla velmi špatná. V obci nebyli agrárníci ani kulaci, kteří by vystupovali proti založení družstva. Přípravný výbor byl ustanoven 27.8.1956. Dne 1.10.1956 se rozhodlo osm zbývajících hospodářů přistoupit do družstva. Družstvo mělo 11 členů. Ustavující schůze se konala 20.2.1957. První traktor byl zakoupen v roce 1958, kombajn nebyl, veškerá práce se prováděla ručně. Roku 1961 byl postaven kravín pro 64 kusů. Družstvo se sloučilo r. 1962 s družstvem Mičovice⁵³.

Ve vesnici skutečně nebyli kulaci. Sedláci, kteří se postavili proti založení družstva v Ratiborově Lhotě, byli již odklizeni.

Pan Matěj Joun byl Lidovým soudem v Prachaticích odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 5 měsíců, k peněžitému trestu 5000,- Kčs a propadnutí jmění.

⁵¹ Seznam příloh, čs. 10.d.- zápis o amnestii.

⁵² Lang, Fr. a kol. 30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

⁵³ Tamtéž.

Pan Jan Kuneš, sedlák hospodařící na zemědělské půdě s výměrou 27,6 ha, byl obviněn ze záškodnictví, z okrádání pracujících, z maření mírového budování a neplnění dodávek. Dle dobového propagandistického letáku okradl pracující v roce 1953 například o 9 432 l mléka, 3 185 kg obilí, 2 015 kg hovězího masa a 10 440 kg brambor. V jeho kulacké rodině bylo 5 práce schopných pracovních sil, ale přesto nechal 1,36 ha půdy ladem. Zvláštní péči věnoval prasatům, kterým denně zkrmoval 9 l plnotučného mléka. Umělá hnojiva, pokud je musel koupit, nechal ležet pod kůlnou, místo aby je rozházel po polích⁵⁴. Trestající spravedlnost Jana Kuneše prostřednictvím Lidového soudu v Prachaticích odsoudila k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 5 měsíců, k peněžitému trestu 5000,- Kčs a ke ztrátě občanských čestných práv na dobu 5 let.

6.4. JZD Hoříkovice , Třebanice

Obce mají vhodnou polohu, ze všech stran jsou chráněny před studenými větry. Půda je vhodná pro intenzivní ovocnářství. Obce byly střídavě slučovány a rozlučovány. Roku 1956 byly předány státem zabavené majetky dvou vystěhovaných hospodářů k obhospodařování Státnímu statku Netolice. 20.4.1956 byla utvořena farma Hoříkovice při hospodářství Schwarzenberg. Na podzim bylo provedeno scelení pozemků. Od roku 1960 připadla farma Hoříkovice ke Státnímu statku Ktiš⁵⁵.

Výše uváděný, státem zabavený majetek, patřil třem větším soukromě hospodařícím rolníkům v Hoříkovicích a Třebanicích. Všichni tito rolníci byli označeni za nenapravitelné odpůrce lidově demokratického zřízení, za vesnické boháče, za „kulaky“.

⁵⁴ Seznam příloh, čs. 10 .- dobový leták.

⁵⁵ Lang, Fr. a kol. 30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

Pan Theodor Filip byl shledán vinným a odsouzen Lidovým soudem v Prachaticích k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 5 měsíců, k propadnutí jmění a ke ztrátě čestných občanských práv.

Pan Jan Kozák byl Lidovým soudem v Prachaticích odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 1 roku, k propadnutí jmění, ke ztrátě čestných občanských práv. Součástí trestu byl zákaz pobytu v okrese Prachatice. Byl vysídlen do obce Vojnice, okres Strakonice.

Pan Josef Podlaha jako vlastník hospodářské usedlosti s výměrou 35 hektarů zemědělské půdy byl „brzdou“ při procesu socializace a kolektivizace vesnice. Lidovým soudem v Prachaticích byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 1 rok, k peněžitému trestu 4000,- Kčs, k propadnutí jmění a k zákazu pobytu v okrese Prachatice. Za místo trvalého pobytu mu byly určeny Československé státní statky v Roudnici nad Labem.

6.5. KULAK – Ludvík Mášl

Proces s „kulakem“, panem Ludvíkem Mášlem z osady Brusná u Lhenic, byl na podzim roku 1955 bedlivě sledován nejen stranickým tiskem, ale se zájmem a obavami i občany z okolních obcí.

Jako vlastník mlýna a zemědělské půdy o rozloze 16 hektarů byl obviněn ze zločinů proti lidově demokratickému zřízení. V dobové tiskovině „Život naší vesnice“, vydávané ONV Prachatice, ze dne 30.11.1955, byl detailně vykreslen charakter a životní cesta pana Mášla⁵⁶. Podrobně byly popsány pohnutky a myšlenkové pochody obžalovaného v souvislosti se záškodnickou činností, které se dopouštěl. Pan Mášl zde byl charakterizován jako zatvrzelý a sveřepý kulak, člověk v celém svém širokém okolí nenáviděný pro

⁵⁶ Seznam příloh, čs. 11.- štvavý článek.

bezcitné vykořisťování, pro svou neurvalou povahu, pro povýšené a naduté jednání vůči každému, kdo podle jeho mínění nebyl dostatečně bezohledný vůči „lůze“. Tak totiž charakterizoval dělnickou třídu. Dále zde byl popsán jeho bezpříkladný cynismus při prohlášení, že jeho první manželka, z jejíž vraždy byl obviněn již v roce 1937, zemřela na následky vlastního neuváženého jednání. Svou ženu měl zabít sekerou a potom hodit do deset metrů hluboké mlýnské stoky. Tím chtěl docílit zdání nešťastné náhody. Protože ho soudil „spravedlivý“ soud první republiky, podařilo se mu to. Za soudní uznání, které hovořilo o tom, že se jeho žena zabila nešťastnou náhodou, pádem do mlýnské stoky, měl zaplatit 70 000,- Kčs. Také v době okupace chtěl příchodem Hitlera znemožnit dělnické třídě uchopení moci. Dobře se dovedl orientovat i v nových poměrech po revoluci. Docílil povolení k znovuotevření mlýna, který byl dočasně zavřen. Poté přišel vítězný rok 1948, ale kulak Mášl se nevzdal. Nemohl plnit dodávky, jako zázrakem mu přestaly dojet krávy a rodit pole. Nastaly mu těžké doby. Nové světlo do života mu přinesla balónková akce zahraničních zrádců, lidí bez vlasti, v mnohém Mášlovi podobných. On sám, a s ním celá jeho rodina, přestali mít zájem o pole, když na nich nenacházeli štvavé tiskoviny tzv. „Svobodné Evropy“. K letákům kulak Mášl uvedl, že je sbíral s celou rodinou, občas je pročítal a jejich obsahem se řídil. Při sabotážích mu byly radou. Obsah letáků jej posiloval v naději, že u nás dojde k převratu a on bude moci opět svobodně hospodařit, jako za první republiky. Dle instrukcí štvavých letáků neměl kulak Mášl dodávat a on s radostí poslechl. Ačkoliv měl 5-7 krav, s úmyslem poškodit národní hospodářství postupně nedodal 7035 litrů mléka. Jako výsměch úsilí tisíců družstevníků, malých a středních rolníků, dodal 5 centů brambor. Jeho dodávková byla povinnost 162 centů. Spravedlivým rozsudkem lidového soudu v Prachaticích byl pan Ludvík Mášl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let, k propadnutí veškerého jmění, k peněžitému trestu 1000,- Kčs, v případě nedobytnosti k náhradnímu trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců, dále ke ztrátě občanských práv

navždy a k zákazu pobytu na území okresu Prachatice, také navždy. Určeným bydlištěm byla obec R. v okrese Písek.

7. JZD LHENICE

Počátkem padesátých let byla již zemědělská družstva ve většině vesnic okresu Prachatice založena. O situaci v zemědělství na Lhenicku v té době vypovídají zápisy v obecní kronice.

Rok 1952 - strana číslo 42.

Třídní boj: „S budováním socialismu nastává zostření třídního boje proti vesnickým boháčům. Byli zajištěni vesničtí boháči z Újezdce – Josef Vincík, zemědělec 29 ha, V.P. a V. Plánský s 21 ha, kteří na úkor JZD se obohacovali a nakupovali zemědělské stroje včetně traktorů. Sami prohlásili, že nenakupovali stroje proto, aby si nahradili dříve zaměstnávané pracovní síly, nýbrž proto, aby si pod rouškou JZD udrželi moc obce ve svých rukou a mohli politicky škodit. Rovněž se vyjádřili, že organizovali malé a střední zemědělce pro výstup z JZD při utváření přípravného výboru, protože v tom vidí nástup socializace vesnice, s kterýmžto postupem v žádném případě nesouhlasí a JZD nenávidí. Také v obcích Lhotě Ratiborově, v Mičovicích, ve Vadkově jsou zavřeni zemědělci pro neplnění dodávek“.

Rok 1952 - strana číslo 47.

Žně: „Na státních statcích a v JZD pomáhají samovazy a kombajny. V našem kraji je zapojeno 14 kombajnů a plánují sklizeň 1652 ha obilovin. Zatím ještě v mnoha obcích pracují jen se sekačkami, neb kosami. Úporná práce postihuje i děti. Krásná práce na scelených lánech je nejkrásnější příležitostí k názornému přesvědčování o nutnosti společného hospodaření a vstupu do JZD“.

Rok 1953 - strana číslo 58.

Vesnická jednota: „V rámci úkolů spotřebního družstevnictví byla na veřejné schůzi ustavena Vesnická jednota, která se bude starati o zásobování vším zbožím, rozšíří síť prodejen a přičiní se o to, aby JZD byla založena v obcích Hřbov, Vodice a Lhenice“.

Rok 1954 - strana číslo 70.

Maso: „Naši zemědělci svými dodávkami zajišťují zásobování. Letos projevuje se však nedostatek masa v našich prodejnách. Náš stát trestá zemědělce, kteří neplní dodávky. Lidový soud v Prachaticích odsoudil proto Jana Kuneše ze Lhoty Ratiborovy na 5 měsíců a 5000 Kčs pokuty, Františka Hambergera z Vadkova na 3 měsíce a 3000 Kčs pokuty, Jana Kozáka z Hoříkovic na 6 měsíců a 5000 Kč pokuty. Na příklad první nedodal v roce 1953 z 28/ ha mimo jiné 2015 kg hovězího masa“.

Rok 1955 - strana číslo 82.

JZD: „Socializace na našem venkově postupuje. Jedná se o rozšíření členské základy v Třešnovém Újezdci. Někteří větší zemědělci neplní předepsané dodávky zemědělských výrobků. Mlynář Ludvík Mášl z Brusné neodevzdal žádné brambory. Byly mu proto úředně odebrány ze sklepa. Byl potrestán vězením na pět let a k propadnutí všeho jmění pro odepření plnění dodávek a pro pobuřování uschováváním štvavých letáků „Svobodné Evropy“.

V listopadu utvořili malí a střední rolníci v Jámě JZD III. typu. Budou hospodařit na výměře 219 ha.

Do družstva ve Vadkově vstoupili všichni malí a střední rolníci až na dva. Noví družstevníci se svědomitě připravují hned od začátku, aby jejich společné hospodaření mohlo přinášet co nejlepší výsledky. Proto zúčastnili se družstevní školy práce ve Lhenicích“.

Rok 1956 - strana číslo 84.

Zemědělství

Únor: „Bylo založeno nové JZD ve Vodici a v Hrbově. Toto má název Vítězný únor. Také mičovické družstvo je posíleno novými členy. V Třešnovém Újezdci je již 48 členů s dvaceti hospodářstvími a 164 ha půdy. Velmi čile si počínají ve Vadkově, kde získali nákladní auta i v Jámě, kde již provedli adaptaci kravína“.

„Současně pro neplnění dodávkových povinností se odstěhovali do jiných míst tito zemědělci. Josef Vincík, a Joun Jan z Třešnového Újezdce, Josef Podlaha a Jan Kozák z Hoříkovic. Přesídlil též Matěj Šíma z Mičovic. Usedlosti zůstaly neosídlené“.

Rok 1956 - strana číslo 100

„V JZD snižují se normy povinných dodávek hovězího masa. Poněkud se zvyšují normy hovězího a vepřového masa a dále vajec a mléka u drobných držitelů zemědělské půdy s výměrou od ½ ha do 3 ½ ha. Tito drobní držitelé byli neúměrně zvýhodněni v povinných dodávkách v poměru k ostatním zemědělcům. Poněvadž převážná jejich většina i příslušníci jejich rodin jsou mimo to zaměstnáni v průmyslu neb v jiných odvětvích, je proto spravedlivé, že úprava řeší toto u nich neodůvodněné zvýhodnění. Drobné úpravy budou provedeny i u rolníků nad 3 ½ ha zemědělské půdy“.

Strana číslo 102

„Do JZD vstoupilo již v kraji přes 1000 vsí. Socialistický sektor obhospodařuje již 70% plochy půdy v kraji. Letošní rok přináší celým jižním Čechám neobyčejnou proměnu. Vždyť se tu sceluje na 66 000 ha půdy nových družstev, to znamená přes čtvrt milionu drobných políček“.

„U příležitosti 40. výročí VŘSR si znovu připomínáme změny v našem jihočeském zemědělství. Celý kraj žije sty a sty JZD. Tomu ale muselo předcházet předání 50.000 ha Švarcenerských polí lidu. Velká změna nastala v životě našich podruží a chalupníků. Celý kraj se změnil. I v něm převládá nyní průmysl“.

Ve Lhenicích první kroky a aktivity agitačních brigád a dvojic proběhly až v roce 1957. Lhenice byly poslední obcí své velikosti v celém okrese Prachatice, kde JZD dosud nebylo založeno. Pro představitele a činitele vládnoucí strany nebyly Lhenice zatím příliš zajímavé.

V obci byla většina zemědělců majiteli malých a menších pozemků, polí a sadů. Významná část budoucích družstevníků byla zaměstnána v jiných oborech v místě, či v blízkých obcích a vzhledem ke specifickému charakteru místní zemědělské výroby se zemědělské činnosti věnovala po práci. Z pohledu stranických orgánů probíhal proces vzniku JZD příliš pomalu. Založení družstva bylo provázáno těžkostmi a problémy. Občané neměli přílišný zájem o vstup, přestože založení JZD předcházela masivní kampaň. Pro získání členů do JZD pracovali a agitovali například i učitelé v obci.

Tato aktivita byla povinná. Učitelé byli vnímáni jako prodloužená paže oficiální ideologie. Za svou činnost byli pochvalně hodnoceni v okresním tisku, konkrétně v tomto případě v týdeníku Hraničář, ze dne 12. 4. 1958, kde byl uveřejněn příspěvek s názvem „ Mladá krev do zemědělství“⁵⁷.

Ve Lhenicích bylo založeno družstvo jako jedno z posledních v okrese Prachatice. Po osvobození byla ustavena rolnická komise, ta řídila přidělování pozemků po Němcích, kolaborantech a rozdělení zbytkového statku Nový Dvůr. Roku 1950 Jednotný svaz českých zemědělců zřídil družstevní prádelnu. Roku 1951 zřídila STS z bývalé kovárny pana Matěje Sýkory opravnu náradí pro středisko Chrášťany. V roce 1953 byla ve Lhenicích předvedena na pozemcích státního statku Nový Dvůr první kombajnová sklizeň obilí. Přesvědčovací akce pro vstup do družstva organizované KSČ za spoluúčasti MNV se zprvu nesetkávaly s úspěchem. Až v září 1958 se zaměřily politické brigády opět na Lhenice. Během tří týdnů byla získána většina zemědělců v obci. Ustavující schůze se konala 25.9.1958. Předsedou byl zvolen Martin Trnka. Sdruženo bylo 122 hospodářství se 189 členy ze Lhenic a Brusné. Výměra zemědělské půdy: 586 hektarů, z toho orné 333 hektarů. Hned v příštích dnech byla zahájena plánovaná hospodářsko-technická úprava pozemků. 20.11.1958 začaly úpravy terénu pro výstavbu velkokapacitního kravína pro 200 kusů. Podzimní práce byly provedeny kravskými potahy úplně zdarma⁵⁸.

O založení JZD je podrobný záznam také v obecní kronice s datací od září 1958 do konce roku 1974.

JZD: „V září bylo ve Lhenicích rušno. Denně přijížděla z okresu politická brigáda, aby získala zemědělce do jednotného zemědělského družstva. Dobré dílo se podařilo. Můžeme směle říci, že lheničtí zemědělci pochopili program XI. sjezdu KSČ dovršení socialistické výstavby v naší vlasti. Ustavující členská schůze se konala 25. září

⁵⁷ Seznam příloh, čs. 12.a.- agitace do JZD.

⁵⁸ Lang, Fr. a kol. 30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.

v sokolovně. Již odpoledne vyhrávala vojenská dechová hudba na náměstí. Večer přijela ještě kapela Domu osvěty. Velký sál sokolovny byl naplněn členy i hosty. JZD začíná hospodařiti s nejlepšími předpoklady. Nejen pole a louky obdělávané po staletí, ale hlavně třešnice a sady rozšiřované pečlivě všemi, stávají se neocenitelným základem naší společné družstevní budoucnosti. Ostatní JZD budeme dohánět do té doby, než i u nás doplníme strojové zařízení, vybudujeme stavby pro společné hospodaření a provedeme melioraci. Družstevní velkovýroba je schopna povznést tradici lhenického sadáření na nebyvalou úroveň. Opětovně půjde celá obec jednotně nejen v práci zemědělské, ale i ve spolkovém životě a v kulturní práci. Ve své specializaci přinese JZD i nová povolání, zejména pro naši mládež. Budeme proto pečovat o růst a výchovu mladé družstevní generace. Od dnešních dnů i v naší obci budeme soudit či rozhodovat o přednostech socialistické velkovýroby a o dovršení výstavby socialismu v naší vlasti.

Informace o založení JZD ve Lhenicích proběhla v okresním tisku ⁵⁹.

Krátce se o založení JZD ve Lhenicích zmínilo také jihočeské periodikum Jihočeská pravda, Orgán krajského výboru Komunistické stany Československa v Českých Budějovicích, ze soboty 27. 9. 1958, číslo 116 ⁶⁰. Nadšení ze založení JZD ve Lhenicích, prezentované v tisku, bylo mimořádné. Vzniklo největší družstvo na okrese Prachatice. Tato skutečnost byla spojována s velkým očekáváním při plnění plánu a budování socialistického zemědělství. I přes veškeré kolektivní úsilí lhenických zemědělců panovala v novém družstvu, podobně jako v okolních zemědělských podnicích, neutěšená ekonomická situace. Někteří členové družstva se rozhodli hospodařit opět samostatně a podali odhlášky z JZD. O tomto protikolektivním a protispolečenském postoji se zmiňuje i obecní kronika.

Rok 1959 - strana číslo 24.

JZD: „Zvláštní pozornost vzbudily ohlášky členů z JZD. Všech devět zemědělců však odhlášky odvolalo a přistoupili další 3 členové. Práce na křavině opět zdařile postupují. V listopadu ustanoveno meliorační družstvo pro všechna JZD Lhenická.“

⁵⁹ Seznam příloh, čs.13. a - osvěta- časopis Stráž.

⁶⁰ Seznam příloh, čs.13. a - osvěta- časopis Stráž.

Můžeme jen spekulovat, jaké byly rozhodující argumenty a důvody pro odvolání odhlášek.

7.1. Ekonomická situace JZD Lhenice v prvních pěti letech kolektivního hospodaření

Dochované prameny potvrzují, že ekonomická situace v prvním pětiletém období družstevního hospodaření nebyla nijak příznivá. Ze skutečností zachycených v obecní kronice je zřejmé, že úsilí o vybudování prosperujícího JZD družstevníky stále stimulovalo k překonávání obtíží a problémů vyplývajících z počátečních těžkostí při vzniku družstva. Řešením se jevílo slučování družstev. JZD v katastrofálním stavu bylo sloučeno s lépe hospodařícím družstvem.

Několik úryvků z obecní kroniky z let 1959 - 1965 názorně ilustruje situaci v zemědělství na Lhenicku a překonávání případných překážek za vydatné pomoci a pod ideologickým vedením KSČ.

Rok 1959

Uznání: „Na okresních dožínkách byla vyhodnocena a odměněna nejlepší družstva v senoseči. Jako první na okrese se v této náročné soutěži umístili družstevníci ze Lhenic. V termínu sklídili 161 ha luk a získali celkem 4000 q kvalitního sena. Kromě čestného uznání dostali ještě senomet v hodnotě 1800 Kčs.

Rok 1960

Sloučení: „Družstevníci z Vadkova a Třešňového Újezdce poznali, že by pro ně bylo výhodné pracovat společně. Pročež došlo ke sloučení družstva. Nové družstvo bude mít nyní 68 členů, kteří budou hospodařit na 440 hektarech. A tak Vadkov a Třešňový Újezdec je prvním družstvem na okrese, ve kterém si podají ruce ke společné práci dvě obce“.

JZD: „Výroční schůze JZD Lhenice se konala 24.2. 1961 v sokolovně. Do funkce předsedy JZD byl zvolen soudruh F. Kvasnička, který dosud působil na KNV. Dostává se tak našemu JZD odborného posílení. Výsledek hospodaření vykazuje místo plánovaných 20 Kčs za pracovní jednotku pouze 11 Kčs. Uvědomujeme si, že potíže,

nesnáze nebo i vážné překážky v denním zápase a výstavbu socialismu nám nesmí ztemněti pohled dopředu při budování spravedlivého života a lidského štěstí na zemi“.

Rok 1961

Ovocnářství: „Lhenice navštívila v březnu delegace odborníků v ovocnářské výrobě. Pracovníci ČZAV ukázali perspektivu rozvoje ovocnářství na Lhenicku. Odborníci výzkumného ústavu ovocnářského v Holovousích a Výzkumného ústavu poradili jak ihned bojovat proti vrtuli třešňové - zakouřáním. Vrtule třešňová způsobuje velké škody třešní, červivosti třešní. K vývozu potřebujeme jen zdravé třešně. Dále byla do Lhenic svolána celokrajská instruktáž o boji proti vrtuli třešňové. Výzkumníci našli velmi účinný prostředek proti tomuto nepříteli. Pomocí přístroje ručního vyvíječe hermických aerosolů se dvakrát zakouří strom v období asi 10 dní, kdy je kladeno vajíčko. Červivost se sníží ze 60 na 1%. Celostátní instruktáž byla konána v Českých Budějovicích. Účastníci zajeli autobusy do Lhenic a prohlédli si naše třešnice“.

JZD: „V dubnu bylo započato s výstavbou drůbežárny a skladovacího prostoru. Ve dnech 13. a 14. dubna byl proveden svod zdravého dobytka do nového kravína. V kravíně je 105 krav a 60 jalovic.“

Přehled hospodaření: „Ke konci října byl plán pracovních jednotek 87 355, skutečnost 84 043 pracovních jednotek. Výše PJ v plánu 14 Kčs, výhled na rok 1962 pouze 9 Kčs.“

Rok 1962

Sloučení: „Dne 31. ledna 1962 došlo ke sloučení družstev. Nové družstvo má 1700 ha a 340 členů. Do družstva přijde nový agronom. V představenstvu jsou zastoupeny všechny obce. Družstvo sleduje rozvoj ovocnářství, včelařství, chovu skotu a slepic. Má 1625 kusů skotu, 625 krav, 56 koní, 104 prasnice, 440 prasat a 2100 slepic. Počítá se s dodávkou 14 vagónů masa, 724 000 litrů mléka, 400 900 kusů vajec, odchová 1300 selat. Vysadí se 15 ha višni, 15 ha rybízu, 5 ha malin, 5 ha jahod, 25 -30 ha křsků jabloní, 50 ha čtvrtkmenů. V plánu se jeví potřeba 200 včelstev. JZD má 18 traktorů, 2 pásáky. Jeví se potřeba 30 traktorů a 3 - 4 nákladních aut. Rozšíří se sklad strojů, nových dílen, garáží a nářadí. Plánuje se výstavba skladu a nových garáží. Dle stanov bude pečováno o výstavbu kulturních zařízení, zřízení jídelny, výstavbu jeslí a mateřské školy. Do vínku dostává JZD výhledový plán zpracovaný ČZAV. Jistě se

projeví i odborné vedení i v přednosti velkovýroby v nových ekonomických celcích. S chutí do dobrého a úspěšného díla“.

O Lhenicích v tisku: „O budování lhenického JZD píše Jihočeská pravda: „Tajemník obce s. Karel Novotný a předseda MNV M. Trnka jmenovali akce, co udělali družstevníci v minulém roce a co udělají letos. Drůbežárna na 2000 slepic, garáže, opravářská dílna, porodna pro prasnice, rozestavěná porodna pro dojnice a stáje pro nový dobytek, kolem všech budov JZD je vyšetřovaná cesta. Ve výstavbě po sloučení s Vadkovem, Třešňovým Újezdcem, Vodící, Hrbovem, jsou opravdu velké plány. Postaví kolnu na stroje, aby je nemuseli mít pod širým nebem. V družstvu pracuje zemědělský inženýr - ovocnář a zanedlouho nastoupí do JZD děti družstevníků jako technici. Na Lhenickou budou pěstovat jabloně. V současné době má družstvo 150 ha ovocných sadů. Aby mohli mít specializovanou výrobu, potřebují alespoň 300 ha. Chceme mít i vlastní školkou. Představujeme si to tak, že část to budou třešně a to různé odrůdy. Aby byly odolné na případné mrazy a hlavně aby byla sklizeň trochu rozložitá. Pěstování jabloní chceme zavést především v plantážích, které nám za několik málo roků začnou rodit. Navíc chceme ještě zavést pěstování rybízu a malin. Jabloně mohou dát větší úrodu a zákrysky nebudou tak náročné pro česáče. Ano, pěkné plány si dali lheničtí do budoucna“.

Rok 1963

JZD: „Dle povolení ONV je vyjmuta z dodávky JZD 220 ha ovocných sadů, omezen osev technických plodin, omezen stav dobytka a chov slepic. Očekává se, že tato změna přinese obrat k lepšímu hospodaření družstva, které letos proplácelo jen 12,- Kčs za pracovní jednotku.“

Rok 1964

Nový zákon: „Lheničtí uvítali nové zákonné opatření, v němž je pamatováno na sociální a důchodové zabezpečení družstevníků, jako kdyby pracovali v průmyslu. Zvláště uvítali, že budou mít přídatky na děti, souhlasili s návrhem, aby ti, kteří nebudou v družstvu pořádně pracovat, byli na těchto vymoženostech kráceni. V JZD byla ustanovena 5 členná komise národního pojištění, která bude v praxi uskutečňovat nová opatření. Ukazuje se, že družstevníci budou mít i zvýhodněné důchodové zabezpečení. Opravdu dobře bude postaráno o pracující družstevníky, ovšem dle toho, jak sami se postarají svojí prací o prospěch celku“.

Obecní kronika, jako oficiální dokument, je vedena v ideologickém duchu doby svého vzniku. Zaznamenané události popisují postupné budování JZD, výstavbu hospodářských budov, zajištění potřebné mechanizace, plnění plánu, úspěšné získávání nejrůznějších ocenění a uznání. Družstevníci se zabývali také osvětovou činností. Byl vydáván časopis osvětové besedy ve Lhenicích – Stráž, do kterého členové družstva přispívali. V několika dochovaných vydáních z roku 1960 byli spoluobčané informováni o dostavbě drubežárny, o probíhající hluboké orbě, o plánovaném přibližování dřeva, ale i o plánech v oblasti investic. V plánech rozvoje byla mimo jiné zajímavostí zmíněna výstavba 10 bytových jednotek za přispění JZD ⁶¹. Úzká specializace na ovocnářství, ve snaze o navázání dlouholeté tradice, se zpočátku nejevila jako dobrá volba. Dosud založené sady, převzaté JZD, nesplňovaly podmínky pro velkovýrobní způsob hospodaření. Lheničtí družstevníci tedy započali s kácením starých třešnic a zakládali nové velkovýměrové plantáže třešní, višní, jabloní, rybízu, jahod. Souběžně také navázali spolupráci s akademií věd. Pro zvýšení výnosů se aplikovaly nejmodernější metody a vědecky ověřené způsoby práce. V roce 1960 proběhly státní investice do nových strojů v hodnotě 372 000,- Kčs a hodnota majetku JZD včetně staveb dosáhla 3,5 milionu Kčs. Plánované hospodářství bylo neodmyslitelnou součástí socialistické výstavby. Politická podpora na okresní či krajské úrovni však nemohla zaručit požadované vyšší výnosy. Faktem ovšem zůstává, že pracovní jednotka, tedy odměna za práci zaměstnanců JZD, byla po dobu prvních pěti let nízká. Pohybovala se mezi 11 – 12 Kčs. Naturální část mzdy a úroda ze záhumenky byla dominantní pro obživu družstevníků a jejich rodin. Ve srovnání s okolními družstvy na okrese Prachatice patřila výše pracovní jednotky v JZD Lhenice spíše k těm nižším. Proces budování jednotného zemědělského družstva byl v dalších letech progresivnější a úspěšnější. Profilující byla specializace na pěstování ovoce.

⁶¹ Seznam příloh, čs.13.a.- osvěta, časopis- Stráž.

Nově založené družstevní sady a ovocné plantáže, zmodernizovaná technika a výrazné subvence od státu napomohly ke skutečnosti, že JZD Lhenice, přesto, že patřilo v začátcích sdružování mezi družstva slabá, si dokázalo získat postavení a renomé mezi předními agrárními podniky v Jihočeském kraji. V období let 1966 - 1990 ošetřovali a pečovali o ovocné sady o rozlohách stovek hektarů. V roce 1966 bylo vysázeno 6000 třešní, 3500 jabloní. Do konce roku 1972 sklízeli družstevníci úrodu ze 40 000 stromů.

V roce 1978 proběhlo sloučení JZD Mičovice s JZD Lhenice v jeden ekonomický celek s názvem JZD Lhenice. Hodnota spojeného majetku byla 67 263 740,- Kčs. Nově vzniklé družstvo mělo 603 členů. Průměrný výdělek činil 1951,- Kčs. Družstvo hospodařilo na 2500 ha zemědělské půdy. Pro intenzivní ovocnářství bylo vyhrazeno 463 ha sadů. Významnou měrou bylo zastoupeno drobné ovoce, přičemž jahodové plantáže dosahovaly výměry 19 ha. Ve svém hlavním zaměření patřili lheničtí zemědělci po odborně technologické stránce k uznávaným specialistům. V roce 1981 JZD Lhenice působilo jako modelový podnik Ministerstva zemědělství a výživy pro pěstování ovoce v horských a podhorských oblastech. Ve strategických plánech do budoucna, cca do roku 1990, se kalkulovalo s dalším, ještě intenzivnějším hospodařením a s velkými výnosy. Pro zdařilý průběh a plnění plánu, k jehož neoddelitelným ukazatelům mělo patřit mimo exportu také v nezanedbatelné míře zásobování ovocem v Jihočeském kraji, bylo nutné osázet dalších 659 ha zemědělské půdy. Z toho 168 ha jabloní, 170 ha třešní, 150 ha višní, 10 ha švestek, 130 ha rybízu, 27 ha malin a 17 - 20 ha zahradních jahod. Využití přírodních podmínek, dlouholetých tradic, zkušeností a dovedností lhenických družstevníků, přinášelo ve své době trvale dobré výsledky. JZD svou velikostí patřilo k největším podnikům v obci a jeho rozvoj současně napomáhal rozvoji obce.

8. Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat vývoj kolektivizačního procesu na Lhenicku, jehož vrcholem byl vznik JZD Lhenice a zobrazení tehdejšího budovatelského úsilí, se všemi jeho dopady a důsledky na život místních obyvatel.

Období kolektivizace na Lhenicku a téma vzniku JZD Lhenice dosud nebylo příliš v centru pozornosti badatelů. Na regionální úrovni je prozkoumáno a zpracováno jen málo, až na několik výjimek. Většina prací, zabývajících se touto tematikou, byla vytvořena v období hlubokého socialismu a dobou svého vzniku je výrazně ovlivněna a poznamenána.

Padesátá léta v životě jihočeské vesnice zanechala nesmazatelné stopy. Narušení krajiny, přírody i tradiční kultury venkova, šlo ruku v ruce s devastací mravních hodnot a společenského uvědomění.

Kontinuita vývoje společnosti je podmíněna mnoha činiteli. K dominantním a rozhodujícím faktorům se řadí postoje obyvatelstva, jeho ekonomická a sociální situace. Vládnoucí komunistická strana se prostřednictvím propracovaného systému propagandy, líbivých hesel a slibů o prosperitě, snažila získat podporu široké veřejnosti v boji proti vesnickým boháčům, jako představitelům přežívající kapitalistické třídy. Obyvatelstvo bylo intenzivně přesvědčováno o perspektivách nastoupené cesty k socialismu, o přednostech kolektivizovaného zemědělství. Za hlavního nepřítele a škůdce byl vydáván kulak. Ve společnosti bylo rozdmýcháváno ovzduší sociální netolerance, která podněcovala snahu o překonání majetkových nerovností a vedla k nesmiřitelnému třídnímu boji na vesnici. Odstraňování největších rozdílů mezi bohatými a chudými vyvolávalo v širokých vrstvách veřejnosti dojem, že komunisté plní svoje sliby a hájí zájmy pracujících. Počátkem 50. let většina dělníků ve městech podporovala politiku KSČ a upřímně jí věřila.

Ze všech dostupných historických pramenů a účelových publikací je zřejmé, že proces kolektivizace přinesl nezvratné změny do života všech rolníků, bez rozdílu výměry zemědělské půdy či velikosti majetku. Střední a větší zemědělci byli do počátku kolektivizace svobodní, ekonomicky nezávislí a tvořili neodmyslitelnou součást národního hospodářství. K jejich základním prioritám patřilo obdělávání půdy a výživa národa. Není pochyb o tom, že kolektivizací se zdařil plánovaný rozvrat celé jedné sociální vrstvy obyvatelstva.

Pro zakládání jednotných zemědělských družstev na Lhenicku byla rozhodující druhá vlna kolektivizace. Větším soukromě hospodařícím rolníkům byly nesmyslně navyšovány dodávkové povinnosti. Cílem byla postupná likvidace a degradace vlivných osobností ve vesnicích. Sedláků, kteří byli na překážku úspěšné kolektivizaci. Na Lhenicku se stali oběťmi perzekuce a pronásledování téměř v každé vesnici majitelé největších hospodářství. Odvěká susedská soudržnost byla narušena zásadním způsobem. O nepřizpůsobivých sedlácích se nehovořilo. Vysídlené rodiny, oběti kulackých procesů, se v oficiální linii odstěhovaly z vesnice. Spoluobčané, často rozhodující o dalším osudu svých sousedů, kulackých rodin, mohli být spokojeni. Oběti jejich rozhodnutí mnohdy musely opustit rodnou obec. Jejich pozemky a majetek připadl do družstva a zdatní hospodáři již nebyli hrozbou ohrožující zdárný průběh kolektivizace, ani následné zakládání JZD.

Zakládání JZD na Lhenicku, realita a výsledky hospodaření JZD, byly v počátcích v ostrém rozporu s oficiální propagandou. Ekonomická situace a hospodaření jednotných zemědělských družstev v prvních letech po založení nebyla příznivá. Práce družstevníků byla výrazně podhodnocena. Ze svých pozic zaměstnanců družstva tuto skutečnost mohli jen těžko ovlivnit. Paradoxem byly uváděné ohromující hodnoty majetku, ale nezřídka docházelo k tomu, že členové družstva pracovali zadarmo.

Tristní stav ekonomiky JZD v prvotních pokusech v několika případech vedl k jejich rozpadu. Výrazným faktorem byl nedostatek mechanizace a techniky při vysokých výměrách zemědělské půdy. Značná část výrobních činností byla odváděna ručně. Sdružení rolníci, i přes vydané úsilí a nezanedbatelné kvantum fyzicky náročné práce, postrádali slibované důkazy o výhodnosti kolektivizace. Státní dotace a investice do zemědělství byly navyšovány postupně. Řešením neutěšené situace ve skomírajících zemědělských družstvech se jevílo slučování ekonomicky silnějšího se slabším sousem. Hodnotnější pracovní jednotka s minimální byly v rámci slučovacího procesu sečteny a zprůměrovány. Vznik Jednotného zemědělského družstva Lhenice byl výsledkem postupného slučování zemědělských družstev z okolních vesnic s JZD ve Lhenicích.

JZD v obci Lhenice bylo založeno mezi posledními v okrese Prachatice. Lheničtí ovocnáři se nechtěli vzdát svých ovocných sadů. Důležitým faktorem při zvažování vstupu do JZD Lhenice byla možnost i nadále se podílet na výsledcích práce, vložené do třešnic a ovocných sadů, byť v podmínkách kolektivní zemědělské výroby. Ovocnářství, jako druh zemědělské výroby, má svá specifika. Péče o stromy nespočívá pouze v očesání úrody, ale vyžaduje celoroční pozornost majitele. K běžným činnostem pěstitelů přinášejícím úrodu patří ošetřování stromů, jejich ochrana před škůdci a také průběžná obnova sadů. Výsadba nových třešnic nebo jabloňových sadů byly vždy nákladnou záležitostí. Všechny vložené prostředky, ale především namáhavou prací několika generací, měli nyní lheničtí odevzdat do družstva. Z tohoto hlediska je pochopitelné odmítavé stanovisko většiny sadařů. Pod vlivem událostí v okolních obcích a z obav před represemi, o kterých se nehovořilo, ale všichni o nich byli dostatečně informováni, došlo ke vzniku jednotného zemědělského družstva.

Ve svých konečných důsledcích byl vznik JZD Lhenice pro jeho členy ve své době a v daném politickém a ekonomickém kontextu

přínosem. Spolu se socialistickým systémem zdravotnické péče, bydlení, možnostmi rekreace či sociálního a důchodového zajištění, bylo o družstevníky postaráno. Nejtěžší práce byla nahrazena moderní mechanizací. Na dosažené výsledky a vybudovanou prestiž svého jednotného zemědělského družstva mohli být pyšní.

Přesto byl tento úspěch na Lhenicku tvrdě vykoupen. Všechny oběti kolektivizace zemědělství, ať již perzekuovaní sedláci odsouzení „jen“ k peněžitému trestu a několika měsícům vězení, nebo hospodáři, kteří byli bez milosti a jakýchkoliv ohledů vysídleni z rodných obcí, si svou trpkou zkušenost nesli po zbytek života.

Tato práce je příspěvkem k regionálním dějinám poválečného zemědělství na okrese Prachatice, konkrétně na Lhenicku. Může být informačním zdrojem pro odbornou veřejnost, nebo prostředkem pro získávání informací o daném tématu pro ostatní zájemce. Kolektivizace zemědělství v jižních Čechách je historickou skutečností, které dosud nebyla věnována taková pozornost, jakou by si zasloužila.

Cíl předkládané práce byl splněn.

Literatura, prameny, jiné zdroje

Archivní prameny

SOk A Prachatice

- Kronika obce Lhenice. Datace 1918 - 1937
- Kronika obce Lhenice. Datace 1949 - 1958
- Kronika obce Lhenice. Datace 1958 - 1974
- Fond ONV Prachatice
- Fond JZD Lhenice – kniha I.

Periodika

Jihočeská pravda, ročník 1958

Hraničář, ročník 1958,

Stráž, ročník 1960

Život naší vesnice, ročník 1955

Literatura

- BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : studie, seznamy a dokumenty*. 1. vyd. Praha: Pulchra, 2010, 635 p. Testis, sv. 4. ISBN 80-873-7705-2.
- BUREŠOVÁ, J: *Prosazování sovětského modelu do československého zemědělství*. Sborník vojenské akademie, Brno 1994
- *Cesta vesnice k socialismu – Osnova pro páté thema Roku stranického školení 1949-1950*. Praha. Vydalo kulturně propagační oddělení sekretariátu ÚV KSČ
- FENCL, Pavel a František ZÁMEČNÍK. *Jáma: ze života jihočeské vesnice*. 1. vyd. V Jámě: Sbor dobrovolných hasičů, 2007, 211 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-239-9308-0.

- JECH, Karel. *Soumrak selského stavu, 1945-1960*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. ISBN 80-728-5010-5.
- JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s. ISBN 9788070219027.
- JUNĚCOVÁ, J a J PŠENIČKOVÁ. *Zemědělské družstevnictví: kolektivizace zemědělství*. Vyd. 1. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 1995-2008, 6 v. ISBN 97880867124756.
- KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0145-8.
- KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, 467 s. Česká společnost po roce 1945. ISBN 978-80-7285-155-3.
- *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a střeoevropské souvislosti*. 1. vyd. Editor Petr Blažek, Michal Kubálek. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008, 359 s. Bod (Dokořán). ISBN 978-802-1317-994.
- LANG, František a kol. *30 let socialistického zemědělství okresu Prachatice*, vydala OZS Prachatice s OV KSČ. 1979. Účelové vydání k 30. výročí socializace zemědělství.
- LEHEČKOVÁ, Vladislava. *Kolektivizace zemědělství na Vimpersku*. Brno, 2010. Diplomová práce., Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Historický ústav.
- PŠENIČKOVÁ, Jana. *Zemědělské družstevnictví: kolektivizace zemědělství - vznik JZD 1953*. Vyd. 1. V Praze Státní ústřední archiv, 2002. 310 s. Edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu v Praze. ISBN 80-85475-80-4.
- STARÝ, VÁCLAV. *Lhenice – zahrada jižních Čech (1283 – 1983)*. 1.vyd. MNV Lhenice, 1983.
- URBAN, Jiří. *Venkov pod kolektivizační knutou: okolnosti exemplárního "kulackého" procesu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2010, 303 s. Moderní dějiny. ISBN 978-807-4290-558.
- VÁCLAVŮ, Antonín. *Ke sporům o zemědělské družstevnictví a kolektivizace v Československu*. [Praha] : Vysoká škola ekonomická, 1999. 81 s. Studie z hospodářských dějin ; č. 10. ISBN 80-7079-934-X.

- *Základní principy zemědělské politiky vlády ČR do roku 1995 a na další období.* Praha: Agrospoj, 1994, 71 s., [34] s. tab. ISBN 80-708-4083-8.
- *Závěrečná fáze kolektivizace zemědělství v Československu, 1957-1960: sborník příspěvků.* Vyd. 1. Editor Vladimír Březina, Jiří Pernes. Brno: Stilus, 2009, 231 s. ISBN 978-808-7122-044.

Elektronické zdroje

Dějiny a fakta z historie: <http://www.edejiny.cz/>

Městys Lhenice: <http://www.lhenice.cz>

Paměť národa: <http://www.pametnaroda.cz>

Státní oblastní archiv v Třeboni: <http://www.ceskearchivy.cz/>

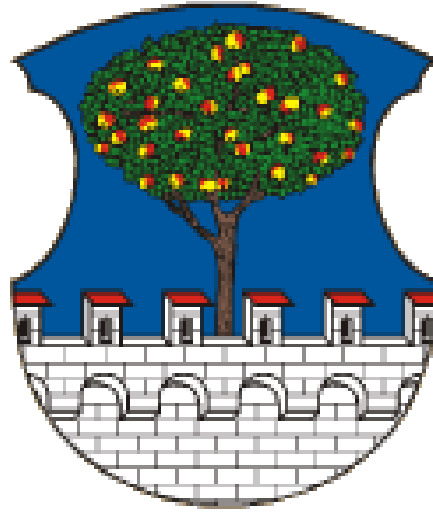
Totalita cz: <http://www.totalita.cz>

Seznam příloh

- 1) Znak obce Lhenice
- 2) Lheničtí v „handlu“
- 3) LHENA - ovocnářské družstvo výrobní prodejní
- 4) Likvidace smluv obilí
- 5) Založení JZD Vodice - tisková zpráva
- 6) Odhláška z JZD Mičovice (1955)
- 7) Zpráva o založení JZD Hrbov (1954)
- 8) JZD Jáma - hlášení o společném ustájení dobytka
- 9) JZD Třešňový Újezdec - problémové mléko
- 10) Kulak - František Hamberger
 - a) protokol o výsledku (I. a II. část)
 - b) trestní oznámení
 - c) doplnění svědectví
 - d) zápis o amnestii
 - e) dobový leták (Kulak Hamberger)
- 11) Kulak Ludvík Mášl (štvavý článek v tisku)
- 12) Agitace pro vznik JZD ve Lhenicích
 - a) tisková zpráva agitačních úspěchů
 - b) celokrajská informace o založení JZD ve Lhenicích
- 13) Osvětové aktivity – časopis *Stráž*

Přílohy

1) Znak obce Lhenice.

2) Lheničtí v „handlu“.

3)

LHENA - ovocnářské družstvo výrobní a prodejní.

(převzetí družstva a prokádování členů)

V ý p i s

ze zápisu ze schůze ODR v Prachaticích, konané dne 2.5.1950 v
místnosti ODR o 9 hod.dopolední

K bodu 5./ z minulé schůze výboru ODR - otázka ovocnářského
družstva Lhena, Lhenice

Přítomný s. Kurza podal zprávu o průběhu jednání
utvoření Okresního kombinátu Lhena. Konstatuje, že
předseda ONV s. Dragoun, zeměděl. referent ONV s.
Lakomý vyslovují souhlas s tím, aby tento kombinát
byl utvořen. Taktéž se vyjádřil i vedoucí tajemník
OV KSČ s. Vimmer. Dále podává zprávu o průběhu člensk

V ý p i s

ze zápisu ze schůze ODR v Prachaticích konané dne 18. dubna 1950 v místnosti ODR o 1/2 10 hod. dopolední.

Bod 5. / Projednávání otázky „Lhený“ ovocnářského družstva ve Lhenicích.

Na základě usnesení výboru ODR ze dne 3. dubna 1950 byl povolán zástupce ovocnářského družstva Lhena ve Lhenicích který podává zprávu o členské základně tohoto družstva, složení představenstva a dozorčí rady. Současně podává zprávu o stavu závodu.

Přítomní členové výboru ODR konstatují, že vedení celého družstva jest v rukou vesnických boháčů a proto jest třeba představenstva i ostatní členy prokádrovati. Toto nemůže se díti za daných okolností neboť tím by odpadlo téměř 75 / členů.

S. Souček dává návrh aby ze Lheny bylo utvořeno družstvo celookresní do kterého by byly zapojeny právní osoby z celého okresu. Dále navrhuje by byl proveden nábor nových členů a teprve po tomto bude moci býti provedeno řádné prokádrování starých členů.

Tento návrh byl jednohlasně přijat a dále usneseno aby otázkou Lheny se zabývali s. Souček, s. Skoupý, s. Kurza a s. Nauš, kteří jsou zodpovědní za provedení dalších příprav pro provedení tohoto usnesení. Zprávu podají při příští schůzi výboru ODR.

V ý p i s

ze zápisu ze schůze ODR v Prachaticích, konané dne 3.5.1950 v místnosti ODR o 9 hod. dopolední

K bodu 57/ z minulé schůze výboru ODR^{II} - otázka ovocnářského družstva Lhena, Lhenice

Přítomný s. Kurza podal zprávu o průběhu jednání utvoření Okresního kombinátu Lhena. Konstatuje, že předseda ONV s. Dragoun, zeměděl. referent ONV s. Lakomý vyslovují souhlas s tím, aby tento kombinát byl utvořen. Taktéž se vyjádřil i vedoucí tajemník OV KSČ s. Vimmer. Dále podává zprávu o průběhu členské schůze družstva Lheny, která byla svolána na den 30.4.1950 na projednání usnesení ODR Prachatic. Všichni přítomní členové vyslovili svůj souhlas s tím, aby z družstva Lhena stalo se družstvo celookresní - Okresní kombinát.

Současně dává návrh, by o tomto jednání byl řádně uvědoměn ONV, a OV KSČ, kteří by k tomuto zaujali svá stanoviska a tyto písemně podaly na ODR.

Přítomní členové ODR souhlasí s tímto návrhem a za provedení tohoto úkolu zodpovídá s. Hauš.

Prachatice dne 3.května 1950.

4) Likvidace smluv obilí.

Krajský národní výbor v Českých Budějovicích.

Zn. I- Pres.

Č. Budějovice, 3. října 1951.

Soudruhovi

Důvěrné.

předsedovi ONV v Prachaticích.

Milý soudruhu.

Předsednictvo ZV KSČ zjistilo oprávněně, že lidová správa nezajišťuje úkoly, za něž je zodpovědná. Vyplývá to zejména z těchto jasných důkazů, které jsou v současné době nejdůležitějšími úkoly, nedají se již později dohoniti a přes všechna dosud učiněná opatření, výsledky jejich plnění jsou zcela nedostatečné.

1/ Lidová správa měla za úkol provést do konce září vyčistění smluv v obilí a tím způsobem zajistiti výkup na 120 %. Vyčistění smluv se stalo papírově, aniž se současně mlátilo a odvádělo obilí, případně byly vyvozeny důsledky proti kulakům, kteří nesplnili.

Podle papírového vyčistění smluv je nesplněno 36 % ve skupině I /t.j. kulaků nad 20 ha/, 32 % ve skupině II., 31 % ve skupině III., 22% ve skupině IV, 16% ve skupině V a 14% ve skupině VI. Z toho je jasně patrné, že splnili malí a střední zemědělci, zatím co nejmírnější postup byl vůči kulakům.

2/ Abychom splnili výkup brambor včas, t.j. nejdéle do 25. října t.r. v celém kraji, je třeba denně vykupovat 900 vagonů brambor. Ve skutečnosti pouze v posledních dvou dnech bylo vykoupeno kolem 300 vagonů brambor, třebaže jsou brambory z velké části vybrané a dispoicce na brambory jsou již dány. Tímto způsobem rovněž podporujeme vesnického boháče, který využívá svých výrobních prostředků a zavazuje si malé zemědělce a pracující z měst.

3/ Dodávka mléka týden od týden ve všech okresech klesá, třebaže v sousedních krajích je plněna na 100 %.

4/ V podzimních pracech jsou JZD a Státní statky daleko za soukromým sektorem, což je důkazem, že všechny referáty lidové správy se nezaměřily na pomoc JZD podle zásady - JZD do čela podzimních prací. -

Tyto jasné důkazy svědčí o tom, že lidová správa nevede důsledný třídní boj proti venkovskému boháči a neplní zde svou funkci. Je pravda, že mnozí funkcionáři ONV padají pod úkoly, ale při tom si práci nedovedou tak zorganizovat, aby celé okresní národní výbory, t.j. dva a půl tisíce lidí společně s nimi

Doporučuje se zejména, aby se denně scházeli všichni referenti a aby byly učiněny neprodleně zásahy do všech obcí, které neplní.

Pokud jde o vyčistění smluv v obilí, doporučuje se provést neprodleně vyčistění smluv u kulaků nekompromisním způsobem. Zásahy je třeba provádět přes místní národní výbory tak aby vesničtí boháči si koupili dlužné obilí od malých a středních zemědělců za jakkoliv ceny a neprodleně dlužné obilí odvedli. Rovněž dostávají peníze za brambory, mají dost prostředků, aby obilí malým a středním zemědělcům proplatili.

Všemi povozy HD a všemi potahy vesnických boháčů podle 53 je třeba ihned provést odvoz brambor od vesnických boháčů do HD. Vesničtí boháči musí stoprocentně splnit smlouby v bramborách, nebo si koupit tyto od malých a středních zemědělců, pak-li je již zasanťovali a nemají již potřebné množství na splnění.

Likvidace smluv u vesnických boháčů je třeba provést v několika dnech. Místní národní výbory se nesmí přecházet, ale naopak ony musí vést celou likvidaci smluv a navrhnout opatření proti vesnickým boháčům.

K jejich pomoci se doporučuje vyslat politicky nejvyspělejší zaměstnance ONV, kteří by byli k jejich pomoci tak dlouho, pokud by je MNV potřeboval. Tito nechtě pomáhají místním národním výborům, ale nesmí za ně přebírat funkce, nacož se zvláště důrazně upozorňuje. Proti vesnickým boháčům neplnícím je třeba zvláště postupovat tvrdými zákreky, místní národní výbory nechtě označí předměty, vhodné pro exekuci, jsou to zejména výrobní prostředky, jako na příklad těžké stroje, které vesničtí boháči mají ještě namože ve svém držení a exekuce proti nim je třeba provést urychleně tak, aby uložení pokuty byla v nejkratší době realizována, což je možné po návrhu místního národního výboru a politickém ohálení vesnického boháče. *Všichni výpovědníci dlužní malých a středních zemědělců.*

To platí taktéž o dodávce mléka, kde je třeba donutit vesnické boháče, aby si koupili mléko od malých a středních zemědělců, kteří již mají namože dodávky splněné, za jakoukoliv cenu. Místním národním výborům je třeba připomenout, že jako celek a orgán státní moci, zodpovídají za splnění smluv celá obec v dodávkách obilí, mléka atd.

Podle potřeby nechtě se na žádost místního národního výboru zaměstnanci ONV, podle předpisů ONV sami určí, na které obce je třeba se zaměřit, t.j. zejména maskulatské obce a je třeba správně instruovat předem všechny zaměstnance ONV, kteří budou zapojeni do čistění smluv. Doporučuje se na počest oslav naší lidové armády připravit na 7. října v obcích výkup obilí, brambor a další vyčistování smluv, do něhož by se zapojil celý okresní národní výbor. Je třeba zejména, aby se zlopile práce celého aparátu hospodářských družstev a mlékáren.

Milý soudruhu, věřím, že jako vyspělý a uvědomělý funkcionář strany a dělnické třídy učiníš všechno, aby lidová správa, za kterou zodpovídáš, v nejkratší době splnila úkoly, které má plnit. Tím nejlépe dokáže, že je si vědoma významu zasedání ústředního výboru KSC ze dne 6. září, pokud jde o zajištění vedoucí úlohy strany a zdůraznění osobní zodpovědnosti funkcionářů strany, postavených na hospodářských úsecích a v lidové správě.

Se soudružským pozdravem

předseda KNV:

Postup akce - průběh

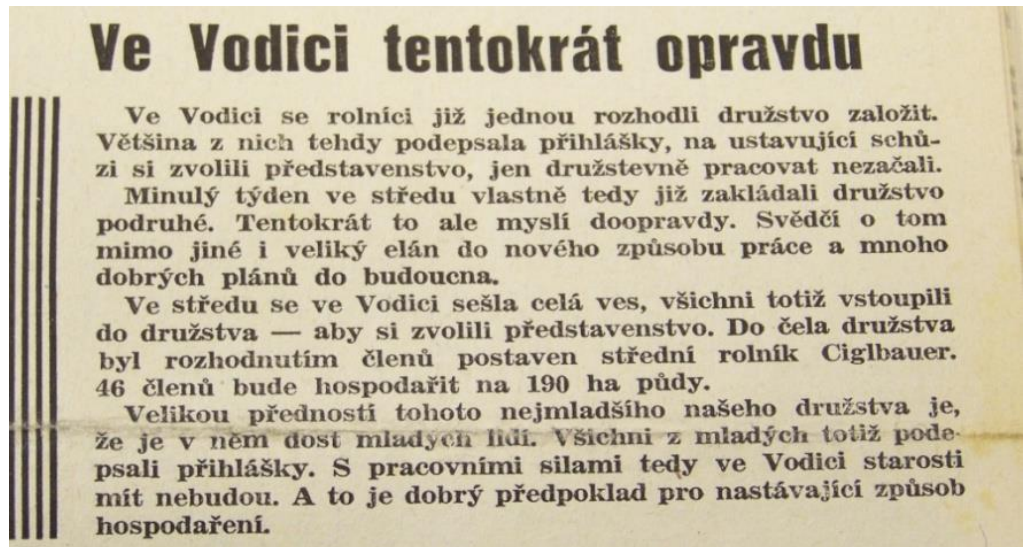
Zavolat si zemědělce podle seznamů na MNV, kde s každým jednotlivě a odděleně bez přítomnosti ostatních smluvit dohodu o postoupení části pohledávky za obilí a ostatní dodávky /nejméně 2/5/.

Částku, kterou postoupí, nebo výši procenta nechat si od něho potvrdit na písemném prohlášení, trojmo vyhotoveným a všechny 3 exempláře prohlášení přivést na referát.

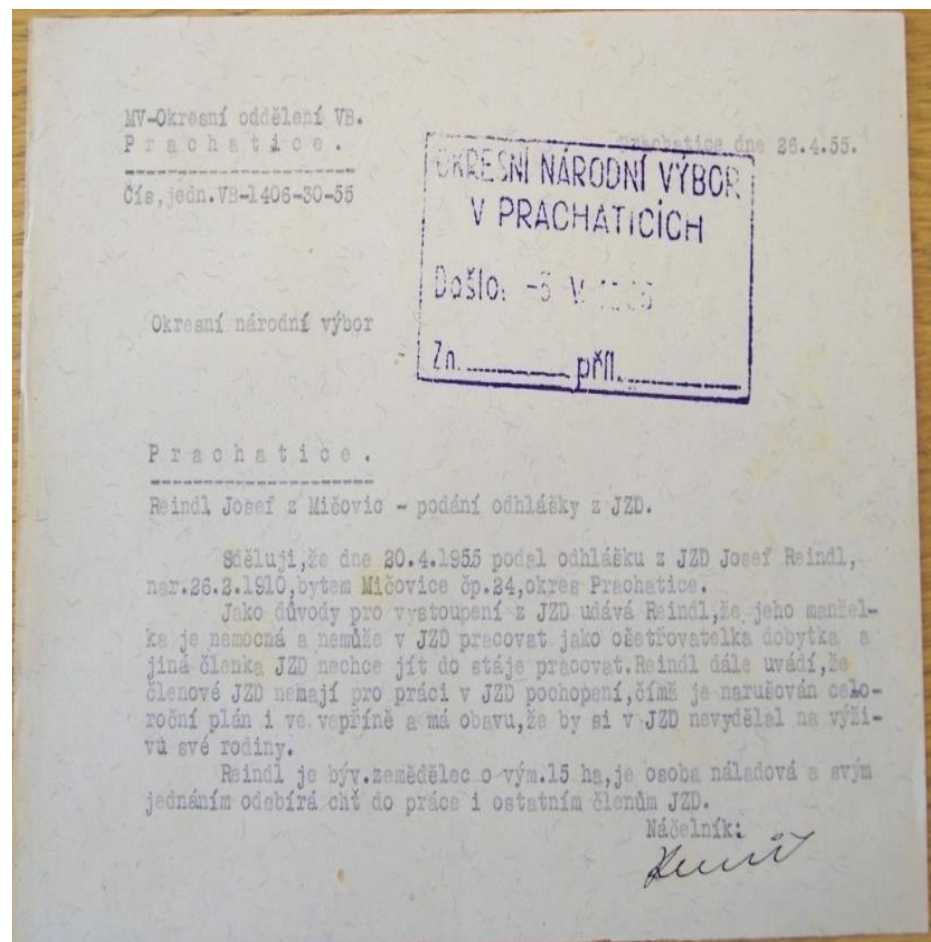
Po výsledku akce budou vyrozuměny pobočky HD prostřednictvím vodňanského HD a Státní spořitelna o postoupených pohledávkách, nebo jejich částech nebo procentuálních podílech z pohledávek, aby nám příslušné částky byly propláceny na daňové účty zemědělců.

Zásadně nesmí se mluvit o kulacích, nýbrž o velkých zemědělci, slovo kulak nepoužívat. Zásadně nepoužívatí nátlaku, nýbrž domluvy s poukazem na zákonné ustanovení a příslušné vyhlášky.

5) Třetí pokus o založení JZD ve Vodici.

6) Odhláška z JZD Mičovice.

7) Zpráva pojednávající o ustanovení JZD Hrbov.

Zemědělský odbor rady ONV v Frachaticích.

V Frachaticích dne 4. března 1956.

Z p r á v a
o ustanovení nového JZD III. typu v H r b o v ě .

Na veřejné schůzi zemědělců v Hrbově dne 5.3.1956 bylo ustanveno nové jednotné zemědělské družstvo.

Na této ustavující schůzi vstoupilo do JZD 38 členů ze 22 zemědělských závodů, kteří přistupují ke společnému hospodaření na 210,40 ha zemědělské půdy z toho 137,25 ha orné a s přibráním 463 5,13 ha zemědělské půdy MNV budou ohospodařovat 215,53 ha zemědělské půdy.

Jelikož v obci je celkem 35 zemědělských závodů (včetně kulaka a samotáře) o celkové výměře zemědělské půdy 320,45 ha z toho 206,25 ha orné, jde o nové družstvo většinové.

Ze sdružených závodů je

do 2 ha	0
do 5 ha	4
do 10 ha	8
do 15 ha	9
přes 15 ha	1

Na ustavující schůzi bylo zvoleno toto představenstvo a revizní komise :

do představenstva :	za předsedu	Václav Pešek	čp.1	13,02 ha
	zástup.předs.	Jan Pešek	čp.10	13,79 ha
	člen	Jan Šebesta	čp.8	14,96 ha
	"	Václ.Šmajcl	čp.16	10,61 ha
	"	Jan Vačkář	čp.6	7,86 ha
	"	Frant.Malík	čp.3	8,6 ha
	"	Vojt.Podlaha	čp.40	11,03 ha
revizní komise :	za předsedu	Alois Podlaha	čp.39	8,74 ha
	člen	Jar.Čížek	čp.20	8,52 ha
	"	Jar.Vačkář	čp.18	11,90 ha

U příležitosti ustavení tohoto družstva usnesli se všichni členové jednomyslně na této výzvě :

„My, rolníci z Hrbova jsme se dnes sešli, abychom přijali III. typ provozního řádu a zvolili si představenstvo družstva, které zakládáme. Převážná většina z nás se rozhodla podepsat přihlášky do JZD v době, kdy zasedal historický sjezd KSČS, ve dnech, kdy jsme slavili 8.výročí slavného unorového vítězství našeho lidu. Proto jsme se rozhodli, že na počest historické doby, kterou prožíváme, budeme naše JZD nazývat

Jednotné zemědělské družstvo „VÍTKOVÝ ÚTOR,..“

Abychom si zasloužili tohoto hrdého názvu, slibujeme, že budeme pracovat tak, abychom dělali čest družstevnímu hnutí na našem okrese, aby se náš příklad stal přítažlivým vzorem pro všechny vesnice širého okolí.

Plně souhlasíme se slovy s.Štvalda: „Nebude u nás socialismu bez přechodu vesnice k socialismu“ a proto se obracíme ke všem jednotlivě hospodařícím rolníkům našeho okresu a vyzýváme je, aby po našem vzoru zakládali JZD v každé obci, aby vstupovali do družstev stávajících a tak učinili ocelově pevnou nejzápadnější výšpu táboru míru a socialismu,..“

Navrhuje se schválení tohoto nového družstva.

Vedoucí zemědělského odboru rady ONV:
Jaloslav Kalkus v.š.

Politická příslušnost:

Na první republiky jsem byl organizován a strany republikánské od roku 1911 do roku 1936 od této doby nejsem nikde politicky organizován a moje manželka na první republiky nebyla nikde politicky organizována a též za doby okupace nebyla a žádná aktivistická organizace a nyní rovněž není nikde politicky organizována. Moje děti v minulosti nikdy nejsem nikde politicky organizován.

Majetkové poměry:

Na mojem hospodářství mám dluh asi 5.000 Kčs jsem spolunajitelem zemědělské usedlosti s manželkou na které hospodařím, jinak žádného dluha nemám.

K věci :

1) V roce 1951 jsem měl předpis lnu 50 kg a tento jsem nesplnil, protože jsem se neurodil a vyláčil jsem semena asi 10 kg a to tím že jsem ho ani k odevzdání a proto jsem ho neodvedl. Menší semeno bylo jako plesnivě a proto jsem ho obrátil v měsíci květnu 1951 a hned jsem ho zasal.

2) V roce 1951 jsem měla předpis hovězího masa 1.300 kg a splnil jsem 420 kg tudíž jsem nesplnil 880 kg a to proto, že jsem neměl plánovaný stav hovězího dobytka a tím jsem nemohl splnit uvezení kontingent v roce 1951. Jsem přišel o jednu dojnicu po spelení a to 6 den a tím se můj stav hovězího dobytka snížil což bylo v měsíci listopadu. V roce 1951 jsem přišel o jednu jalovici a to o váze asi 300 kg uvezení jalovice ne byla započtena do kontingentu, ale uvezení dojnice ne byla započtena do kontingentu jelikož přišla k zakopání a měla váhu asi 500 kg. Další jatečný dobytek jsem neměl na dodávku a proto jsem dostal dluh veřejného zásobování 880 kg hovězího masa.

V roce 1951 jsem měl předpis mléka 4650 litrů a dodal jsem jen 1.046 litrů nesplnil jsem 3.604 litry mléka a to proto, že jsem neměl plánovaný stav dojnic a to proto jelikož jsem měl ke koupi jednu dojnic v Jaroníně to mi nepovolil MŠV v Jaroníně a tím se stalo že jsem plánovaný stav dojnic nedodržel. Nejsem plánovaný stav dojnic 5 a držel jsem celkem 4 dojnice a to tím, že jsem v měsíci prosinci o jednu dojnic přišel. Co se týče krávy základny téhož jsem měl dobytek, takže krávy základny neměla nikterak vliv na naplnění mléka, to bylo započteno tím, že jsem neměl plánovaný stav dojnic.

V roce 1951 jsem měl dodávkový úkol 498 kg vepřového masa a splnil jsem jen 225 kg tudíž jsem nesplnil 273 kg a to proto, že jsem přišel v roce 1951 o jednu svini a která jsem před odřel, že budu mít porážkařata a kterých splním dodávkový úkol za rok 1951 uvezení svine při přesání musela být odporována a byla dána na jatky a to proto, že se nemohla odpravit tím že dodávkový úkol za rok 1951 nesplnil jak jsem shora uvedl.

V roce 1951 jsem měl předpis vlny 1.80 kg a tuto jsem nedodál proto jelikož jsem neměl žádnou ovce až vke konci roku 1951 jsem teprve zakoupil ovce od Jistého mláče z Prachatic a za rok 1951 jsem předpis vlny splnil.

V roce 1951 jsem měl předpis drábeže 15.70 kg a splnil jsem jen 3.00 kg tudíž jsem nesplnil 12.70 kg to nesplnění omlouvám tím, že v měsíci srpnu 1951 projížděla přes Vádkov ozařovací domácnost, a to osobní auto a moje kachny byly v tu dobu na silnici jen 30 m daleko a uvezení auto do nich vjelo a na místě bylo 5 kachen zabito tím jsem uvezení dodávky drábeže nemoh splnit jak jsem shora uvedl.

Více nemá co bych k případu uvedl.
Konečně shledáno správně a podepsáno.

Yankovský

b) Trestní oznámení.

Okresní oddělení veřejné bezpečnosti
referát II. Prachatice. 1857-1607-1-
53

Čís. jedn. VB-1176/20-52. Prachatice, 5. prosince 1952.

Okresní prokuratura. **OKRESNÍ PROKURATURA
V PRACHATICÍCH.**

Prachatice. Došlo: 11. XII. 1952 **Pl 328/52**

Přílohy : 1. Příloh: 1

Trestní oznámení.

I.
Evidenční údaje.

Pachatel : František H a m b e r g e r, nar. 1. 10. 1904 v Hrbově,
okr. Prachatice, majitel hospodářské usedlosti o celkové
výměře 22,48 ha, bytem ve Vadkově čp. 11, okr. Prachatice a údaje uvedené v připojeném zápise o výpovědi.

Ve vazbě : ∅

Trestný čin : Ohrožení jednotného hospodářského plánu.

Místo činu : Vadkov, okr. Prachatice.

Poškozený : Veřejný zájem republiky československé.

Svědci : ∅

Doličné věci : ∅

Vyšetřoval : OO-VB., referát II. Prachatice.

II.
Podstata obvinění.

František H a m b e r g e r z Vadkova, spolumajitel hospodářské usedlosti o celkové výměře 22,48 ha dopustil se ohrožení jednotného hospodářského plánu tím, že v roce 1951 nedodal veřejnému zásobování ze své zemědělské usedlosti 58 kg lněného semene, 880 kg hovězího masa, 3.604 litry mléka, 275 kg vepřového masa, 1.80 kg lvy, a 11.80 kg drůbeže.

III.
Zpráva o vyšetření.

Vyšetřováním uvedeného případu bylo zjištěno, že František H a m b e r g e r spolumajitel zemědělské usedlosti, bytem Vadkov čp. 11, okr. Prachatice, hospodaří na této usedlosti, která má celkovou výměru 22,48 ha.

./.

c) „Doplnění svědectví“.

-8-

Okresní oddělení VB ref.I
P r a c h a t i c e

Pt 328/52

K čj.VB-1176/20-52

Okresní prokuratura
P r a c h a t i c e .

Odpověď k čj.Pt 328/52-1 ze dne 11.ledna 1953.
přílohy : 1.

Na tamní dožádání zasílám protokol o výsledku s místo-
předsedou MNV ve Vadkově Josefem N e u ž i l e m , jako doplnění
k trestnímu oznámení na zemědělce z Vadkova Františka Hambergera,
čj.VB-1176/20-52 ze dne 5.12.1952, a oznamuji, že jak protokolárním
výslechem Neužila, tak i informativními výsledky malých zemědělců
ve Vadkova nepodařilo se prokázatí Hambergerovi jeho nebalost při
neplnění dodávkových úkolů zemědělských produktů v r.1951.
čt.

Náčelník OO VB/ ref.I :
v zast. vsfrázn. Kubovec.

Kubovec

d) Zápis o amnestii.

10. IV. 1953

zapsáno
prověřeno
10.

V distriktu státního rozhodnutí
o amnestii ze dne 4. března 1953. se hodí
převést.

11. V. 1953

Ze žádosti
Kučerka

e) Dobový leták - trest pro kulaky ze Lhenicka.

KULAK je všude stejný - nepřítel lidu.

I v prachatickém okrese jsou kulaci - zapřísáhlí nepřátelé lidově demokratického zřízení, kteří v minulých dnech skládali před lidovým soudem účty ze své záškodnické činnosti. A nebylo jí málo. Proto byli po zásluze potrestáni, tak jako budou napříště potrestáni všichni, kdo by chtěli okrádat pracující a mařit naše mírové budování.

Jan Kuneš ze Lhoty Ratiborovy čp. 5.

okres Prachatice, narozený roku 1925, hospodaří na výměře 27,6 ha.

Neplněním dodávek okradl naše pracující o:

V roce 1953:

9.432 l mléka
3.185 kg obilí
2.015 kg hovězího masa
10.440 kg brambor

V I. pololetí 1954:

4.120 l mléka
1.206 kusů vajec
97 kg hovězího masa
83 kg vepřového masa

V rodině tohoto kulaka je 5 práce schopných pracovních sil, ale přesto nedosázel letos 0,65 ha brambor a nechal 1,36 ha půdy ladem. Zvláštní péči věnoval prasatům, kterými denně skrmoval 9 l plnotučného mléka. Umělá hnojiva, pokud je musel koupit, nechal ležet pod kůlnou, místo aby je rozházel po polích.

Lidový soud v Prachaticích jej potrestal odnětím svobody na 5 měsíců, 5.000 Kčs peněžitého trestu a ke ztrátě čestných práv občanských na 5 let.

Stanislav Sluka z Horních Chrášťan čp. 3,

okres Prachatice, hospodaří na výměře 26 ha - okradl pracující o:

V roce 1953:

15.316 l mléka
11.900 kg brambor
1.890 kg obilí
697 kg hovězího masa
456 kg vepřového masa

V I. pololetí 1954:

4.120 l mléka
11 kg hovězího masa
144 kg vepřového masa

Za okupace plnil kulak Sluka dodávkové úkoly stoprocentně. Od roku 1945 - mu však půda nerodí, krávy nedojí, takže na plnění dodávek mu nezbyvá téměř nic. Má však vzácné pochopení pro bývalého tovarníka, který utíká před trestající spravedlností a skrývá jej od ledna do dubna 1950. Pomáhá mu svými doklady získat občanský průkaz na základě falšovaných dat narození, aby mohl i nadále provádět sabotáž proti pracujícímu lidu.

I tento „přítel pracujících“ byl po zásluze potrestán odnětím svobody na 4 měsíce, 4.000 Kčs pokuty a ztrátou čestných práv občanských na 5 let.

Třetím z trojlistku je

František Hamberger z Vadkova čp. 11,

okres Prachatice, narozený r. 1904, hospodařící na 23 ha.

Svoji lásku k pracujícím prokázal tím, že je okradl o:

V roce 1953:

4.565 l mléka
469 kg obilí
600 kg hovězího masa
439 kg vepřového masa

V I. pololetí 1954:

2.178 l mléka
449 kg hovězího masa
295 kg vepřového masa

Trestající spravedlnost odměnila i tohoto neplníče odnětím svobody na 3 měsíce a peněz. trestem 3.000 Kčs. Z případů kulaků Kuneše, Sluky a Hambergera je vidět, že všichni tři byli poslušnými přísluhovači balonkářů, jejichž jediným cílem bylo dodat na stůl našich pracujících co nejméně, řídicí se heslem: „Čím hůře pro lid, tím lépe pro nás“. — Není proto divu, že hněv lidu dopadl na jejich hlavy.

Drobní a střední rolníci!

**Vzorným plněním dodávkových úkolů pomáháte nejen zvyšovat životní úroveň našich pracujících, ale pomáháte sobě, pomáháte upevňovat světový mír!
Do boje za splnění všech dodávkových úkolů!**

11) Kulak Ludvík Mášl.

ŽIVOT NAŠÍ VESNICE

na cestě budování socialismu

PRACHATICE 30. XI. 1955
Cena 15 haléřů
Číslo 25

Poletáči všech zemí spojte se!

Funkcionáři národních výborů!
Učinite vše pro úspěšný průběh
zimní kampaně ve svých obcích!

ÚSPĚCH V ZIMNÍ KAMPANĚ

zajisti dobrý nástup do druhé pětiletky

Družitelství, malá a střední rolnictví, pracovníci státních statků a SítS dokončili a vyvinou velkého sílu na 100 procent osev ozimů. Přes to, že se podařilo zasiat plánované plochy ozimů, skládky žnů, brambory a vypořádat se úspěšně i s ozimními prameny, zasařovali pracovníci ČSSS v dokončení hluboké zimní orby a v ošetření há a pastvín. Nejvíce se toto zpozorovalo projevuje u kulaků a rolníků z pravé strany velikosti skupiny. Tak na příklad kulaci ve Lhotě Ratiborově nedokončili dosud osev ozimů. Naopak Schönbauer se dokonce ještě ani nepostaral o vyřádkání žnů. Kulaku Kunešovi z Ratiborovy Lhoty nejen že se nechce do setí, ale dosud neokládil krmnou řepu. Hluboká zimní orba je v Ratiborově Lhotě provedena jen z menší části. Mačanu márně mu vyloupa v Ratiborově Lhotě bylo zvlášť důrazně uloženo, aby se těmito ukoly zabýval a dbal především o to, aby se všichni kulaci a ukoly v podzimních pracích vypořádal včas. Přesou rada MNV po celou dobu, přibodnou k provádění podzimních polních prací, neustále zdádných opatření k tomu, aby v jejich obci byly podzimní práce včas skončeny. Je-li se nestalo, bude...

Dobré výsledky společné práce

Dosažení výsledků společné práce v malých JZD převládají družstevníky o nepoměrných výpodech družstevního hospodářství. Úmno, kdy stojíme na právu druhé pětiletky, kdy všichni náš pracující lid hodnotí své dosažení úspěšně by na poli budování socialismu, mohou i malí družstevníci se změně a s hodnotou pochilati a výsledky své práce. Výroba v JZD rok od roku stoupá. Družitelství se už i pokrokovi žlučetnosti sovětského zemědělství a tyto zkušenosti v družstevní velkovýrobě uplatňují. Zatím, co loňského roku po splnění povinných dodávek mléka dodala naše družstva na státní nákup něco přes 400.000 litrů, v letošním roce již dávno bylo toto množství překročeno.

Se Sovětským svazem na věčné časy

Mléko československo-sovětského přátelství byl v Prachaticích zahájen veřejnou manifestací pracujících na úhrní 5.000 opor. K zahájení manifestace došlo na náměstí v Prachaticích hezkoucího štáetu, který přednáel do rukou náměstka předsedy ONV a Tomáše populárního příručáka z mury, který byl odedláno do SSSR. Po manifestaci odešlo skupina funkcionářů k hranici podlého hranice sovětské armády v Chámu, kde byly položeny věnce.

Prý se jim neurodílo

V Žernovicích hospodaři samostatně žijící střední rolník Kouba, který soustavně špatně plní dodávkové ukoly. Na svůj letošní předpán mléka nedal zatím ani litr, neboť hraeí dílky z minulých let. K tomu, aby se se svým povinnostem vyroval, by denně musel odevzdávat 64 litrů, zatím co on sd šestí krav dáva nejvíce 13 litrů. Také brambory a obilí dluží, ale to je proto, že se mu „neurodílo“. A protože...

Po otištění vlánu „Ve Volarech se ohně nebojí“ ve 26. čísle našeho listu udělal MNV ve Volarech ihned opatření k tomu, aby popel, který čekal na odvoz již deset let, byl konečně odvezen a nadále bylo jeho odvážení zajištěno. Občané z Volar

nám děkují za pomoc. Rádi jsme pomohli a pomůžeme zase. Doufáme jen, že nebudeme už nikdy muset pomáhat v případech, které přes stovky žádostí občanů MNV nechá nepovšimnutu po celých deset let.

František Čížek,
předseda odbočky SČSP, Volary

Kulak Mášl dokulačil

možnost dělnické třídy uchopení moci.

Stejně dobře se dovedl kulak Mášl orientovat i v nových poměrech po revoluci. Osobní intervencí u nadřazených úřadů docílil povolení k znovuotevření mlýna, který byl dočasně zavřen. Jenže kulaku Mášlovi jeho kartv přestaly nějak vycházet. Přišel rok 1948, rok dovršení vítězství dělnické třídy v boji o moc, který udělal škrt přes plány kulaku Mášla a vůbec plány vše-h jemu podobných. Kulak Mášl po hopil, že dny jeho despotické vlády nad vesnicí jsou sečteny, ale nevdal se.

Najednou jako zázrakem mu přestaly krávy dojít, pole přestala rodit a dodávky se tedy plnit nemohly. Těžké doby nastaly kulaku Mášlovi. Komu si postěžovat na to zalkletí svého hospodářství, když povctivý člověk s ním slova neztratí, všichni se mu vyhýbají, všemi je nenáviděn?

Tu jako světlo do života kulaku Mášla přišla balonková akce zahranční h zrádců, lidí bez vlasti, lidí v tak mnohém Mášlovi podobných. Právě s takovými, jako je Mášl, títo lidé počítali. Kulak Mášl projevoval najednou neobvyklý zájem o počasí. Každé ráno znalecky pozoroval oblohu a toužebně vyhlížel ty malé, kulaté předměty, jejichž obsah mu přinášel duševní uspokojení, posiloval a utvrzoval ho v jeho zločinné činnosti. On sám a s ním celá jeho rodina přestala mít zájem o pole tehdy, když na nich nenacházela štvavé tiskoviny t. zv. „Svobodné Evropy“.

Velký bal k takových letáků, nalezenev v domě kulaku Mášla a nyní

ZE SOUDNÍ SÍNE

Ve středu dne 10. listopadu zasedl na lavičce obžalovaných u lidového soudu v Prachaticích kulak Ludvík Mášl, aby se zodpovídal ze svých zločinů proti lidové demokratickému státnímu zřízení a našemu lidu.

Kdo je to kulak Mášl? Člověk, který je v celém svém širokém okolí nenáviděn pro bezcitné vykořisťování, pro svou neurvalou povahu, pro povýšené a naduté jednání vůči každému, kdo podle jeho mínění nebyl dostatečně bezohledný vůči „luze“ (tak totiž kulak Mášl charakterisoval dělnickou třídu).

Člověk? Při procesu, kterému jsme přítomni, nám mané napadají slova jednoho z největších klasiků světové literatury Maxima Gorkého: „Člověk — to zní hrdě“. Je vůbec možno za člověka považovat kulaka Mášla, který v roce 1937 zavraždil svou první manželku a nyní u soudu s bezpřekladným cynismem prohlašuje, že z-mřela na následky vlastního neuváženého jednání? Je možno za člověka považovat kulaka Mášla, který bez nejmenších rozpaků při tomto veřejném přelíčení prohlašuje, že chová nesmiřitelnou nenávisť vůči lidové demokratickému zřízení, které mu vzalo možnost vykořisťovat? Ne! Kulak Mášl dávno ztratil lidskou tvář.

Kdo je to tedy kulak Mášl? Abychom to pochopili, přeneseme se na chvíli do dob první kapitalistické republiky, do dob, kdy majitelem šestnáctihektarového hospodářství a mlýna byl ještě otec obžalovaného, starý Mášl. Lidé z osady Brusná u Lhenic si na něho dobře pamatují,

12) Agitace pro vznik JZD Lhenice.

Dobrým příkladem v přesvědčovacích akcích mládeže do zemědělství jde učitelství kolektiv osmileté střední školy ve Lhenicích. Již druhá desítka dětí, které v letošním roce opustí školu, se rozhoduje o trvalém zaměstnání v zemědělství. Je samozřejmé, že mládež z dobře hospodářských JZD má o práci v JZD větší zájem, ale i tam, kde podmínky hospodaření nejsou dosud nejlepší, mládež zůstává též. R. Boháčová ze Záhoří na př. říká vážně: „Nejraději budu pracovat v živočišné výrobě, jako moje kamarádky z ČSM.“ Stejně se rozhodla i H. Danielová a K. Vítů.

Ale i P. Houšková a K. Šimánko z Třešňového Újezdece zůstávají v zemědělství, právě tak jako všechny děti, které vycházejí ze školy z obce Vodice, kde se JZD tvoří.

Nejobtížněji se pro práci v zemědělství rozhodují žáci ze Lhenic. Družstvo zde dosud nehospodaří a rodiče dětí jsou zemědělci s celkovou výměrou 2—5 hektarů. Tam, kde je více dětí, neuziví toto hospodářství všechny a děti jdou raději na učení. V minulých letech se právě zde projevil citelný odklon od zemědělské práce. A v mnohé chaloupce dnes zůstávají jen starí rodiče. Proto lze mít za to, že nový dvouletý učební obor, který tyto nesnáze řeší, bude pro budoucnost velkým přínosem. Záležejí zde však na dobrém pochopení rodičů i mládeže.

a) Okresní tisk detailně informoval o založení JZD v obci Lhenice.

Prácheň

TÝDENÍK RADY ONV V PRACHEŇICÍCH
PRACHEŇICE 4. X. 1958 Cena 20 haléřů Ročník VIII. Číslo 36

Dokončit socializaci vesnice

Jaroslav Kalva

XL. sjezd Komunistické strany Československa vytvořil splnitelné úkoly pro socialistickou vesnici. Tato úkoly musí být splněny v každém z našich vesnic. Všechny úkoly musí být splněny v každém z našich vesnic. Všechny úkoly musí být splněny v každém z našich vesnic.

LHENICE - důstředek do družstevní rodiny

Různý krok k dovršení socializace vesnice na našem okrese

Když rok co rok v květnu se Lhenice koná v blíže nežli kilometr, směr nikde není krásný. Tisíce lidí nemají příležitost, aby se rozkvetly lhenické aleje. Je to pohled, jaký není možno vidět nikde jinde v Jižních Čechách.

Alžběta příjímá rokem rozkvetlou vlnitá družstva, jaké na okrese máme.

Pro myšlenku společné práce se ve Lhenicích rozkošovaly dlouho. Vždyť družstvo, které minulé léto vzniklo, bylo v posledním čtvrtletí na našem okrese. Ale poslední ještě nejsou.

První družstevní schůzka ve čtvrtek ve Lhenicích byla taková, jakou byste těžko mohli vidět v druhé naší vesnici. Pomohli ani velkým silám socialistického vesnického týmu na našem okrese. Ale poslední ještě nejsou.

První družstevní schůzka ve čtvrtek ve Lhenicích byla taková, jakou byste těžko mohli vidět v druhé naší vesnici. Pomohli ani velkým silám socialistického vesnického týmu na našem okrese. Ale poslední ještě nejsou.

Už jen v pěti obcích zůstává založit družstva!

Chte být **POSLEDNÍ?**

Nyní je třeba pokračovat

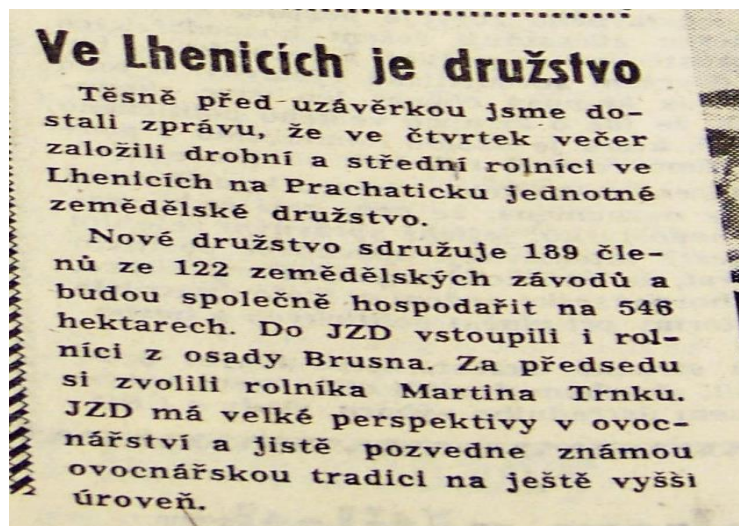

Na našem okrese, hlavně v pohraniční části, je hodně luk, které nemají možnost sklízet pomocí traktorů a často ani se s konáky seckávají. Letos na jaře na některých takových lukách provádějí pracovníci STS se svými pláhy meliorací. Pro JZD Chroboly, Záhoří, Leptáň, Volary, Přibruv a další vznikají nákladní kilometrů silnic. Všechny luky, které byly na jaře pracovnými meliorovanými, se již sklízely dobře pomocí traktorů. I výnosy hned při první sklizni po meliorování byly podstatně vyšší.

PŘED III. SJEZDEM ČSM

b) Informace do celého kraje.

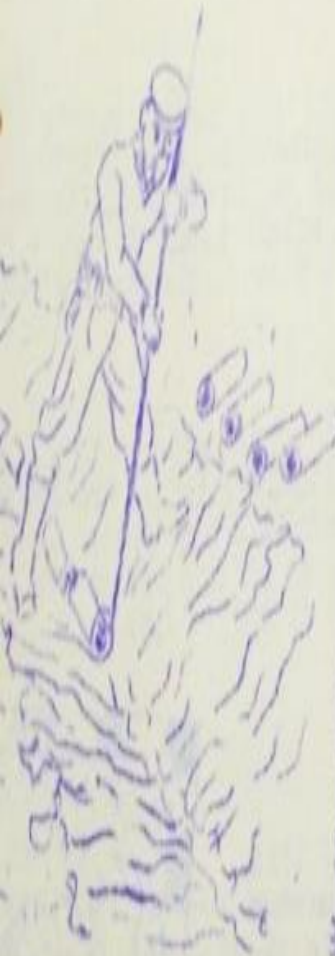

13) Osvětové aktivity lhenických občanů.

Stráž

Časopis OS ve Lhenicích 1. prosince 1960

Zprávy z JZD

Stavba moderní arbedlářny epíše ke konci. Chybí jen úprava výhledu, který bude dokončen během prosince. V nejbližších dnech bude též dokončena výstavba porodny pro prasnice v hrubém zděvu. Urýchleně se připravuje výstavba garží a opravy traktorů, aut a zeměděl. strojů. Pro tento rok máme k dispozici 124 000 Kčs. Naše JZD získá z vojenských lesů 1500 senná za úřední cenu na základě smlouvy, podle které řeka lhenické JZD získá 3 000 pla dřeva. Přibližování provedou v Křišťanově Klenové JZD Kaboš, Píala, Stohlík, Gregora, v Uhlíkově Pintr a Lhůlka z Brusné. Další 3 - 4 páry koní budou přibližovat dřeva v klenovickém poli. Klubová orba byla provedena na ploše 85 ha. Orba k jařinám byla již skončena. V posledních dnech byla též osázena holandským červeným rybižem nově založená rybižovna, kterou budou též osáňňovat žáci základní devítileté střední školy ve Lhenicích. V nejbližších dnech se zahájí první práce meliorační na Pětipanenských.

Dále bude provedena kanalizace a asfaltový průtah v Netolické ulici.
Na konci ~~roku~~ půltiletky bude započato s výstavbou devítileté střední školy.

Splnění všech výše uvedených úkolů chceme pomoci vyřešit lid-
votní úrovní a v boji za zachování světového míru.

Práce v JZD.

Josef Bukovská.

Když loňského roku okopávaly ženy mák, pěkně jim práce při dobré poho-
dě ubývala, takže byly v krátké době hotovy. Mák byl po celý rok ohloubou
našeho JZD a slušným přínosem do družstevní pokladny. Letos však při této prá-
ci veselo nebylo. Sluníčko nemilosrdně pražilo do sehnutých záď a úrodná
dlouhotrvající práce značně unavovala. Plným právem vytýkaly vedoucí špat-
nou přípravu pole před zasetím. Snadno si každý vypočítá, kolik jednotek
se vyčerpá na práce v máku a kolik vzácného času se promarní. Zanedlouho
bude nutné věnovat všechnen čas i péči sklizni třetí, našeho nejvzácnějšího
produktu. Do té doby je nutné ukončit práce v máku a šepš, což vyžadá nad-
měrného úsilí při ztížených pracovních podmínkách. Od této chyby se budeme cht
učit.

STRÁŽ

Číslo 103 OB při IZV Lhenice.

I. 6. 1960

Lhenická píseň.

Josefa Bukovská.

V tom lhenickém kraji, v naší mši
všecko to pěkně kvete,
rozsvětou všude ale je, sady
nejhezčí v celém světě.
Radostný úsměv září
na každé naší tváři,
že letos zase v celé své kráse
třešničky se vydaří.
Třešňová sezóna není ložnice,
co je tu starostí, co je tu práce-
po žebříce se šplhat,
hodně třešni nakrhat,
vozer pak jednotky dobře spočítat.
Když sraji třešničky nalze lonžít,
ty všední trampoty matno zaplařit,
i když někde churaví,
třešničky ho uzdraví,
kdo tomu nevěří, ať to jde srazit.

Setva se rozední, je alyhot hlasy:
jaképak bude počasí dnes asi,
aby mlé nebíčko
poslalo nám sluníčko
za to je budeme moc pěkně prosit.
Při práci můžeme si taky zaspívat,
třešničky budou nám pěkně přibývat,
všdyť za sebou písmiček
hned je plný košíček,
všecko se otrhá, i ten vršíček.
Věřme, že se nám dobře povede,
i když ty ale je jsou již v JZD,
přidáme-li ruce k dílu,
upovíme svoji víru,
že už té dšláme pro sebe.

Pro rozvoj obce.

Občané obce Lhenice, shromáždění na veřejné schůzi 26. 5. 1960
přijali toto usnesení o rozvoji obce a JZD:

Chceme docílit v zemědělské výrobě zabezpečení krmivové základ-
ny a zvýšení užitkovosti dobytka. Dále prováděna výsadba ovocného stromoví,
rybízu a jahod.

Dále i nadále pokračovány v zemědělské investiční výstavbě. Ještě
letos bude postaven nový skladovací prostor, nová drábošárna, pozemkové pra-
nice a provedeny potřebné adaptace.

V rámci rozvoje obce bude v příštím volebním období postaveno
10 bytových jednotek za spolupráce JZD a Jihočeské Pruty a 4 bytové jednotky
ve státní bytové výstavbě.

✓

